Масcе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 25 сентябрь, 1975 шу. • № 115 (5186). Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

КПСС XXV съезда сийлена накъабахара къахьегама вахте а этта хьинаре къахьегаш ба Нохч-Гlалгlайчен промышленноста, транспортен гlишлошъечен организацей, юрта боахама къахьегамхой. Массе тайпа юрта боахама культураш ханнахьен ца йойташи чуйlца яхара, хьайбаш кхоачам хилпал довкъарца lалашдара вай республика юрта боахама къахьегамхоша тlагlертта къовсам лоаттабеча укх деношка царна доккха новкъостал ду Нохч - Гlалгlайчен городаша, промышленни предприятеша, гlишлошъечен транспортнеи организацеша, кхычар. Ялат, сом, бьацадаараш, кхийола культураш чуэцача, доакъар lалашдеча шоай хьинар ца кходеш къахьегаш ба итташ эзараш болхлой, студенташ, инженерно - технически болхлой, гlулакхера нах. Юрта боахама деш дола шефски новкъостал тlа-тlа тоадара хадданза тlахьожам лоаттабу парте горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша.

ЮРТА — ШЕФСКИ НОВКЪОСТАЛ

Пятилетка тlеххьарча шера ка бола ялат ледара хиларах кхоачам хиллал доакъар lалашде йиш хинна яц республика боахамий. Цудухьа КПСС Нохч-Гlалгlай обкомои Министрий Советои «Доакъар кийчдар — керттера декхар» яха месячник кхайкадьд КПСС горкомашта, райкомашта, къахьегамхой депутатий городскойи районнии Советий исполкомашта, юрта боахама министерствана, кхыча ведомствашта, партийни организацештеи кулгалхоштеи тlадиллад месячник чакхдоаккхача юкъагlа йол, ча, сенаж, силос, бьаца хьоар, гlадмаш, генарий кортилгаш, шекара свеклай пордаш, эрз, таьнийи комсийи къона ткъовронгаш, кхача кийчбеш хьакъеста хlамаш кийчъяра темпаш кхы тlа а чlоагlа айелга а доакъар кийчдара укх беткъа массехк воскресник чакхдоаккхилга а. Из лоархlаме гlулакх чlоагlа раьза хинна хьалпаьцар республикерча промышленноста, гlишлошъечен транспортнеи организацеша, берригача къахьегамхоша. Къьгга из хьахьекхар 6—7 сентябре хиннача субботникеи воскресникеи дакъа лоацаш хиннараша. Цу шин дийнахьа республикерча боахамашка кийчйир 3298 тонн йол, 11 эзар совгlа тонн силос, 523 тонн гlадмаш, 181 тонн сенажи 220 тонн бьаца хьоари, кхыдола доакъари. Цул совгlа субботникеи воскресникеи доакъашхой хьинаре къахьегаш хилар хьажкlаш, комсаш, коартолаш, кхийола культураш чуэцача. Иштта хьинареча къахьегамца белгалдаьккхад республикерча городий къахьегамхоша дlахора субботникаши воскресникаши.

Гуйре чуерзаеча, доакъара база чlоагlъеча дакъа ца поацаш цхьаккха предприяти, гlишлошъю, транспортни, кхийола организаци я ала йиш яц. Городашкарча предприятей, организацей нагахьа коллектив яц юрта боахама доакъар lалашдара йола задани йоацаш. Из толамца кхоачашьяра оарцагlбаьннаб болхлой, инженерно - технически болхлой, гlулакхера нах. Юрта боахама шефски новкъостал делга шоай сийлен декхар лоархlаш ба уж.

Шефски новкъостал а деш къьстта дика къахьегарца белгальяьннай Грозненски «Электроприбор» завода, СССР 50 шу дизара цlерагlча химкомбината, «Чечингстройтранс» производственни объединене, «Электроинструмент» завода, «Красный молот» завода, городерча автобоахамий, ерригача лакхерчеи юкъерчеи дешара заведеней коллективаш.

Цхьабакъда промышленни предприятеша, гlишлошъечеи транспортнии организацеша колхозаштеи совхозаштеи шефски новкъостал деча цlенхаштта кхоачамбоацараш а нийслу. Вай республикерча боахамашка хьалъеш латташи ремонт е езаши дукха хьайбай комплексаш, складской помещенеш, доакъар кийчду цехаш, кхийола объекташ я. lа хьатlакхача юхейисар дукха ха йоацилга кхета а деш, уж ханнахьа кийчъяра е йоагlаш йола кийчо е декхарийла я Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене, «Чечингсельстрой» треста, кхыча гlишлошъеча организацей коллективаш. Хlаьта хlанз а тlехьа из болх сихен лоацача ханеи чакхбаккхара еррига шоай торонаш оарцагlа яьхаяц цар. Колхозаштеи совхозаштеи шефски новкъостал делга эсала вlаштlехьдаьккхад Грозненски «Трансмаш» завода, Новогрозненски ТЭЦ-а, № 131 йолча гlишлошъяра-монтажни поезда гlишлои управлене, «Монтажтермоизделия» управлене, иштта кхийолча предприятешеи организацешеи. Ялат, сом, бьацадаараш чуэцарали доакъар lалашдеча дакъа лацарали совгlа подшефни боахамашта хьадда дола шефски новкъостал дареи технически мероприятеш чакхъяхареи план оттаьяц. Цу даькъе бокхха бехктокхам тlалатт цу предприятей, организацей кулгалхошта, партийни профсоюзни организацешта.

Ер шу долалуча хана колхозаштеи совхозаштеи новкъостал дара де лаьрхlа балхаш мишта ду хьожаш партийни организацеша тlахьожам ца лоаттабарах цхьайолча промышленни предприятеша, организацеша материальнии къахьегамеи ресурсаш цхьа постам боацаш дlаухийт. Цудухьа предприятей, организацей кулгалхой юрта боахама шефал деча боахамий кулгалхоща дага а боалаш из болх тоабара дола наькъаш леха декхарийла ба уж, шоашта юкъера бувзамаш тlа-тlа чlоагlдара даим йоакхо е еза. Юрта боахама шефски новкъостал делга тоадар шоай керттера лостам а лоархlаш хадданза цу гlулакха тlахьожам лоаттабе декхарийла я партийни органаш.

Хlанз республика боахамашка хьалъеш а ремонт еш а латта гlишлои сихагlа йистеяхара даькъе доккхийчбехктокхамеи декхараш хьалхашка латт гlишлошъеча организацешта. Уж кхоачашдара еррига шоай торонаш оарцагlа яха еза цар.

Гуйре чуерзаеча новкъостал даь ца lеш, пятилетка тlеххьара шу долалуча хана шефски новкъостал дара предприяте шоаш тlаийца декхар кхоачашдар хlара предприяте организаце коллектива сийлен декхар да. Цар болх мишта лел хьожаш хадданза тlахьожам лоаттабе декхарийла я КПСС горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш.

Соахка гурахьа дlадийна ялат чуэццаше а деррига нийсаш оарцагlдаьхад Малгобекски района «Ингушский» совхоза кхаш леладераша кердача пятилетка хьалхарча шера хьувкъама ларл боллара. Дака вlаштlехьдаьккха дlахьу гурахьа ялат дувлга цу боахама йиълагlча отделене Бельтоев Мусас кулгаллеча тракторно-кхаш леладеча бригаде.

Гурахьа юв культураш дlае хlара дийнахьа арайоал шиъ агрегат. Культураш дlаюв лаьтта агротехнически бокъонаша дlа ма-деххара кlоарга аьха, кхоачамболлаш минеральни удобренеш тайса да. Ер ха-хьатlаоттаргlйолга дика кхетадеш хиннача совхоза ахархоша шоай ханнахьа lалашдир l-чеи ll-чеи репродукцегlа дола фу. Хlанз дlадуваш дар из фу да. Дика фу дlадер тешшаме лакха хьувкъам кхебара керттерча факторех цаl я, цхьабакъда отделене агронома Мужехоев Махьмада боккха теркам тlабохийт дlабувш бола буртиг боагlа а боарамагlа кlоарга бижийтара. Из лоархlаме гlулакх долга кхетадеш ва тракторист Коттоев Мудар, сеялщица Ясиева Тамара. Цар беча балха раьза ва агроном. Дика дlадув фу. Цхьабакъда фу сеялка чу дохкаш, кха йисте юхаверзаш, гlулакх доацаш ца сувцаш агрегата къахьегама овсарле лакхъяй цо. Дийнахьа нормагlа 13 гектар дlае езача 15 гектар дlаюв цун агрегата.

Иштта къахьегам дика вlаштlехьбаьккхача укхаза хlанзле 50 гектар рожь, 40 гектар рапс, 25 гектар совгlа мукх дlабийнаб.

Деррига отделене хlанзчул тlехьагlа дlаде дезар 300 гектар кlаи иззал мукхи ба. Шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегача механизатораша дош деннад октябрь юкъе кхоачаш гурахьа дув ялат дlадийна даккха.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) тракторист Коттоев Мудари отделене агроном Мужехоев Махьмади буртиг мел кlоарга бvж хьожаш ва.

Т. АРЧАКОВА тексти сурти.

ФЕРМАШТА — ДУКХАГlА ДОАКЪАР

lан замалахьа чусоцадергдолча хьайбашта ма-могга дукхагlа доакъар lалашде гlерташ еррига торонаш оарцагlъяьха къахьегаш ба хlанз республика юрта боахама болхлой. Хlаьта цхьацца толамаш а доах.

Дlадахача кхаь кlирагlа республике lалашйир 18 эзар тонн йол, 20 эзар тонн ча, 135 эзар тонн силос, 1405 тонн бьаций витаминни хьоар.

Йол lалашъяра районашта юкъе яьржача яхье хьалха из тайпа доакъар lалашдара план 115 процент кхоачашъяь Советски район я. Во вlаштlехьдаьккхадац йол lалашъелга Урус-Мартановски, Шалински районашка а. Иштта, урус-мартановцаша — 91 процент, шалинцаша 87 процент кхоачашъяьй йол lалашъяра шера план. Цуница цхьана Грозненски, Наурски, Малгобекски районашка lалашдаь из тайпа доакъар эшачунга диллача хlанз а ахане кlезигагlа да.

Республика колхозашкеи совхозашкеи 22 сентябрь тlакхоачаш 433 эзар тонн силос кийчъяьй, шера план 64 процент кхоачаш а еш. Совхка укх хинна lалашъяь хинначул дукха дукхагlа я из.

Силос lалашъяра укх шерара план кхоачашъяьй Веденски, Ножай - Юртовски, Советски, Урус - Мартановски районашкарча юрта боахама къахьегамхоша. Хlанз цар кийчъеш йола силос планал совгlа я.

Кхыча тайпара да гlулакхаш Грозненски, Наурски, Сунженски, Шалински районашка. Силос lалашъяра план кхоачашъе гаьна ба уж.

Бьаций витаминни хьоар даккхара план республике эггара хьалха Сунженски района колхозхоша кхоачашйир. Шера план 113 процент кхоачаш а еш 2260 тонн бьаций витаминни хьоар даьккхад цар.

Хlанз а кхоачамболлаш дика вlаштlехьбаьккхабац витаминни хьоар даккхара болх Ачхой-Мартановски, Шалински районашка.

Дlахо доакъарийна lалашдеш да генарий кортилгаш, шекара свеклай лордаш, эрз, гаьний ткъовронаш.

1975 шера 22 сентябрь тlакхоачаш республике доакъар lалашдарах йола.

СВОДКА

(план процентаща)

Районаш	йол	ча	силос	сенаж	бьаций хьоар
Ачхой-Мартановски	60	85	97	61	42
Урус-Мартановски	91	52	102	91	69
Веденски	69	74	111	94	—
Ножай-Юртовски	72	89	163	68	—
Советски	115	99	111	21	—
Грозненски	49	54	57	41	64
Сунженски	60	70	54	24	113
Гудермесски	73	60	64	169	66
Шалински	87	66	38	10	33
Малгобекски	38	74	61	58	73
Назрановски	51	20	94	45	45
Надтеречни	59	53	66	29	64
Наурски	48	78	45	31	69
Шелковской	73	75	58	44	69
Республике гlолла	65	62	64	46	68

Гуйре — кхашка

Кхашкара балхаш чакхдаха йиш хулийта ха денгара денга лоацлуш йоагlа. Хlаьта хlанзчул тlехьагlа де деза балхаш дукха да. Чуэца езаш я хьажкlаш, шекара свекла, дуга, генараш, бьацадаараш, комсаш. Дlае езаш я гурахьа юв культураш, аха дезаш да зяба лаьтта.

КПСС XXV съезда толамца пакъабахар духьа шерра социалистически яхь йоаржаяь республика къахьегамхоша 22 сентябрь тlакхоачаш чуйцар 15,5 эзар гектара тlара ялата хьажкlаш, е планагlа чуэца езачарех 64 процент.

Дика вlаштlехьбаьккха дlахьу хьажкlаш чуэцара болх Гудермесски, Надтеречни, Шалински, Шелковской, Урус-Мартановски районашкарча колхозашкеи совхозашкеи. Иштта, гудермесцаша — 85 процент, надтеречнецаша — 80 процент, шалинцаша — 81 процент, шелковчанаша — 82 процент, хlаьта Урус - Мартановски района къахьегамхоша — 74 процент кхоачашъяьй ялата хьажкlаш чуэцара планаш.

Дуга 3193 гектара тlара чуйцад республике, е планагlа укх шера чуэца дезачох — 51 процент. Шелковской района боахамашка дерригача дугах хlанзчул тlехьагlа чуэца дезаш кхоалагlа дакъа мара дисадац. Хlара гектара тlара 37,2 центнер дуга чуэц цу районе, хlаьта Гудермесски района — 41,4 центнер.

Генараш чуйца даха дукха ха йисаяц. Республике 12 эзар гектара тlара чуенай из культура, е планагlа чуэца езаш хиннachох — 85 процент. Надтеречнии Урус - Мартановски районашка генараш чудена дьнн... Цу культура дика хьувкъам кхебаьб Урус - Мартановски района совхозашкарча кхаш леладераша. Хlара гектара тlара 15,6 центнер генараш чуденад цар.

Шерра даьржад хlанз балхаш шекара свеклай кхашка. План 16 процент кхоачаш а еш 1424 гектара тlара чуенай из культура. Къьстта дика вlаштlехьбаьккхаб шекара свекла чуэцара болх Ачхой - Мартановски, Гудермесски районашкарча боахамаша. Из культура чуэцара план хlанзле 75 процент кхоачашъяьй цу боахамий къахьегамхоша. Хlара гектара тlара 250 центнер совгlа шекара свекла чуэц Урус-Мартановски, Шалински районашка.

Кхай тlа араьхай шоай сеялкаш республика механизатораша. Хlанзле 4 эзар гектара тlа гурахьа юв культураш дlайийна баьннаб уж. Гурахьа юв культураш дlаювш я Грозненски, Малгобекски, Наурски, Сунженски, Шелковской районашка. Укх шера планагlа 170 эзар гектара тlа дlае езаш я уж.

ТlатеIla зяба лаьтта оахаш ба трактористаш. Хlанзле 75 эзар гектар лаьтта аьхад цар, е планагlа укх шера аха дезачох 45 процент. Зяба лаьтта ахара балхаш соахкарчул сихагlа лел.

СТАХАНОВСКИ БОЛАМА 40 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬЧА ЕРРИГСОЮЗНИ lИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦЕ ДОАКЪАШХОШКА

Дег тlара моаршал дайт аз стахановски болама 40 шу дизара хетаяьча Ерригсоюзни lилма - практически конференце доакъашхошка — хьалхарча пятилеткай шеращка къахьегама турпален образецаш гойтача ветеранашка - стахановцашка, дерригача халкъа социалистически яхьа керте а этта болхача производстве хьалха мел латтарашка, вай деной новаторашка.

Стахановски болам — советски наьха творчески хьинари са ца кходеш къахьегари хьахьокхаш долча къьгтача гlулакхех цаl. Цу болама юхь йолаяьрий — Стаханов Алексея, Изотов Никитай, Петров Константина, Бусыгин Александра, Мазай Макара, Гудов Ивана, Кривонос Петра, Сметанин Николая, Виноградовгlар Евдокияйи Марияйи, Борин Константина, Ангелина Пашай, Демченко Марияй, Ковардак Прасковьяй, Гнатенко Маринай, дуккхача кхыча новаторий цlераш яха а йоагlаш яхай социалистически яхьа летописа юкъе, вай мехка историна юкъе.

Коммунистически субботникаши ударничествои шоаш — ма-дарра дlахо хьолга а хинна дlаэттача кердача общества кхолламашта юкъе хьахиннача стахановски боламо хьайиллай халкъ къахьегам дуккхабезаш, хьинар долаш, талант йолаш хиларах йоахкаш йола lалаьмате йоккхий потенциальни торонаш. Цо чулаьцай социалистически яхь вlашагlйоллара лоархlамеи принципийи хьакъехьара ленински идеяш. Политически, экономически, социальни эргалоний низ бола рычаг а хинна дlаэтта из болам боккхача лоархlаме хиннаб хьалхарча пятилеткай планаш кхоачашъеча, Сийлахь - боккхача Даймехка тlем тlа котало lалашъеча, тlемо бохабаь хинна халкъа боахам юхаметтаоттабеча, социалистически общество дlахо дегlайоалаеча.

Стахановски традицеша влияни а еш дегlаух социалистически яхь, хlанзарча хана къахьегамца коммунистически гlулакх леладара тlехьара болам. Эзараш масалашца хьахьокх вахаро стахановски болам тlехьенгара тlехьенга бувлаш хьаухаш хилари вай деношкарча социалистически яхьаца цун хадаргбоаца бувзам хилари. Наьха творчествос хадданза вlаьхий ю къахьегама яхь, эргайоахаш тоаю цун формаши чулоацами. Болхлой эстафеташ, встречни планаш, смежникий дукха договораш, lилмаи производстваи болхлой къахьегама доттагlал, бригадни хозрасчет, къахьегама овсарле лакхъяра тlаийца хlаране планаш, хlамай кхомбара уттаю лицевой счеташ, наставничество — уж хlамаш деннад укх тlеххьарча шерашка нийслагlча пятилетка новаторий инициативои почииной.

Укх шера кхы тlа а яьржай яхь КПСС XXV съезда еча кийчонца дувзаденна. Миллионаш бола къахьегамхой съезда хьалхарча ударни вахте эттаб, тlагlертта къовсам лоаттабу цар нийслагlча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа.

Конференце дакъа лоацараша, берригача ветеранаша-стахановцаша, цар сийлахьа традицеш дlахо кхухьарий дуккхачо миллионни отрядо къахьегаме, общественни гlулакхашка, къона болхлой хьалкхебеча керда толамаш дахар, хlаравар доккха ираз долаш вахар лов сона.

Л. БРЕЖНЕВ,
Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь.

Миллионий низ бола болам

40 шу дизад стахановски болама — хьалхарча пятилеткай планащ кхоачашъяра, сийлахь-боккхача Дай-мехка тlем тlа вай котало lалашъяра даькъе, халкъа боахам юхаметтаоттабеча шерашка, социалистически общество дlахо дегlайоалаяра даькъе боккхача лоархlаме хиннача миллионий низ болча болама. Коммунистически субботникаши ударничествои ше ма-ярра дlахо хьор а хинна вlаэттача стахановски боламо юхь йолайир лакха къахьегама овсарле бахьан долаш лоаттабеча къовсамерча кердача этапа.

Сийлахьча дезача денна хетаяь я 23 сентябре Москве, союзний Цlеи Колонни зале хьайийлла Ерригсоюзни lилма-технически конференци. Из ю ВЦСПС-о, СССР lилмай Академе, ВЛКСМ ЦК-аc, СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи дешашта йолча Паччахьалкхен комитето.

Зале — берригача мехка йовзаш цlераш йолаш бола стахановски болама инициатораш — К. А. Борин, А. Х. Бусыгин, М. И. Виноградова, Д. М. Гармаш, М. В. Гнатенко, И. И. Гудов, М. С. Демченко, П. И. Ковардак, П. Ф. Кривонос, К. Г. Петров, Н. С. Сметанин, Т. В. Федорова, дерригача халкъа социалистически яхье хьалха а этта болхаш бола вай деношкара новаторашп производстве хьалхалаттараши. Конференце балха юкъе дакъа лоац КПСС ЦК, СССР Министрий Совета бехктокхамеча болхлоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей викалаша, министерствайи ведомствайи, предприятей кулгалхоша, lилмахоша.

ЧlоагlIа раьза хинна сийлахьа президиум хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латта КПСС Центральни Комитета Политбюрох.

Гулбеннараша чlоагlIа, дlаьхдаь тlоараш а детташ тlаийцар конференце дакъа лоацарашка новкъоста Л. И. Брежнева дайта моаршал.

Конференце дакъа лоацарий цlерагlа ВЦСПС секретара В. М. Прохорова дег тlатара хам а беш, баркал а аьлар парте Центральни Комитета, Л. И. Брежневна шийнна къахьегамхой творчески инициатива дегlайоалаяра, социалистически яхь шерагlа йоаржаяра чlоагlIа йоакхо ярах.

Стахановций цlерагlа конференце доакъашхошка моаршал делар «Центральная — Ирмино» яхача донецки шахта парторг хиннача Социалистически Къахьегама Турпала К. Г. Петрова.

«Стахановски болами хlанзарча хьалашка социалистически яхь дегlаахари» яха доклад йир ВЦСПС секретара И. С. Владычеико. «Дегlаенача социалистически общестера социалистически яхьа лоархlам» — яхаш я академика Л. М. Румянцева доклада тема. ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Е. М. Тяжельникова доклад йир «Социалистически яхьи кагирхошта коммунистически кхетам балари» яхача темах лаьца. Къахьегамеи алапеи дешашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председателa хьалхарча заместителa С. С. Новожилова яь доклад «Стахановски болами къахьегам вlаштlехьбаккхара толашагlа йола методаш дегlаккхувлари» яхаш яр.

Низ болча индустре лараа тlа хьахиннача, керда тайпа болхлочох ког гlортолга еш хиннача стахановски боламо, белгалдоахар къамаьлаш даьраша, хьахьеккхад социалистически яхьа деррига беркат, цун lалаьмате боккха социальни лоархlам. Коммунистически парте, цу боламах боккха низ боаллаш хилар шаьра бlарга а дайна, из дlаболабалараи шерра дегlабараи дара дарг мел доацар даьд. Новатораштa массе оагlорахьара новкъостали гlои дир цо социалистически яхь вlаштlехьъяккхара.

Къахьегаме хьинар ца кходеши новкъосташха вlаши гlо деши хилар, хадданза творчески кердадараш лахар, техникаx кхетамца пайда эцар — уж стахановски традицеш ца халаш я. Цар - маlан чулоацаш бар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlемеи тlом чакхбаьнначул тlехьагlарча пятилеткайи шерашкара миллионий къахьегам. Уж традицеш хlанз а яхаш я вай халкъа къахьегама гlулакхашка.

Дегlаенача социализма хьалашка дикалга диллача кхы а лакхагlча боарамга кховчаш айеннай яхь. 51 миллион совгlча саго — берригача яхь лелаерех аханел совгlа бераша дакъа лоац хlанз коммунистически къахьегама тlехьарча боламе. Белгала советски кагирхошта коммунистически кхетам лу школа а хинна дlаэттай социалистически яхь. Хlанз «Пятилеткана къонaчар хьинаре къахьегам, говзал, кердадараш лахар!» яхача патриотически болама юкъе дакъа лоац миллионаш болча кагийча нахеи мехкарашеи.

КПСС XXV съезд хьаелларгхиларах баьча хоамо, белгалдоахар конференце, болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце творчески политически хьинар керда айдаьд. «КПСС XXV съезда паха ма-доагlара накъадахар духьа лелаеча социалистически яхьа хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо чакхдаха дезача гlулакхий хьадда программа елар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта, боахама органашта. Хьамсарча парте съездашта кердача толамашца накъаахара сийлахьа традиции дlахо лелаеши дегlакхувлаши съезда хьалхарча ударни вахте эттаб миллионаш бола къахьегамхой.

(ТАСС).

ОАРЦ ДОАХ

Ховш дий-хьогl...

Республике кхееча шекара свеклах дукха хlама ца эшшаш нийслагlа дакъа Шалински района «Автуринский» совхозе кхею. Укх шера 1080 гектара тlа дlайийра из культура цу боахаме. Шекара свекла кхееш 80 звено я.

Укх шера шоай низ дlакхоачар деш къахьийга во хьувкъам кхебаьбац совхоза шекара свекла леладераша. Къьстта дика аьттув баьннаб Азизов Абуталиба кулгалдеча звеной коллектива.

Хlанз чуэца йолаяьй шекара свекла. «Скоба» яха нийс агрегат я шекара свекла хьаоахкаш. Цар дийнахьа 40—45 гектара тlара хьаоахк из культура, норма 28 гектар йолча.

Бlаьстан хьалхарча дийнахьа денз шелалах, йоачаех, хlаьта аьхки бlайхача маьлха кlал хьийга къа зехьа доа ца де гlерташ хьинаре къахьег хьаьхка шекара свекла пордех цlен а еш цхьан моттиге гульеш боахкача звеношкарча болхлоша а. Бакъда цар даьр зехьа довш латт.

Дукха хlама ца эшаш 100 гектара тlара хьааьхка яьннай из культура. Цунах 500 тонн гаргга паччахьалкхенна дlаеннай, хlаьта эзар совгlа тонн шекара свекла лордех цlен а яь кучкашка гул а яь кхай тlа улл, малхо йокъаеш. Бакъда малхо дукха зе дерг доацаш лордаш - м тlаяхкай царна.

— Фу бахьан да свекла кхай тlа аллара? — хетт аз совхоза директорага Ахмиев Русланага.

— Шекара свекла чуэцача балхаш сихеи дикеи чакхдахара кlезигагlа яле а 20 автомашин эшар тха совхоза. КПСС райкомо, райисполкомо соцам а баь ужжал машинаш тха боахаме йоахкийтаргlйолаш декхар тlадиллар «Сельхозтехника» объединене Шахидов Султана кулгалдеча Аргунерча отделенена. Боагlаргболча шофераштa лаьрхlа совхозе дика общежити кийчйир. Уж хlанз-хlанз хьатlабоагlарг ма бий яхаш дlайолайир оаха шекара свекла чуэца. Хьалха йоагlаш пхи-ялх машина ера совхозе Аргунерча отделенера, шоллагlча дийнахьа итт-ех машина ера, цул тlехьагlа — кхы а кlезигагlа.

19 сентябре воврхl машина мара янзар шекара свекла дlаяхьа. Царех а кхоачамбергбар цига, нагахьа санна шофераша лерттlа болх хьаборе. Совхозерчар йиъ рейс еча, кхай тlара шекар доаккхача заводе цаl, эггара дукхагlа шиъ рейс а йийя дlахо йодача хана балха ха чакхьяллалца промышленни объекташта е наькъаш деча жагlа кхухьаш хул «новкъостала» баьхка шофераш. Хlаьта цу хана цар дlаяхьа езаш йола свекла кхай тlа уллийс. Из бахьан долаш хlанз дукха шекара свекла lайнай кхай тlа. Кхаш леладераша хьийга къа зехьа доа ца дар духьа свекла хьа ца оахкаш йита безам ба совхозе хlанзарчоа.

«Сельхозтехника» объединене Аргунерча отделене кулгалхоша шоашта тlадилла гlулакх лерттlа кхоачаш ца дарах мел зе хул совхоза, хlаьта цу отделене кулгалхоша из соцам мишта кхоачашбу хой-хьогl КПСС Шалински райкома а райисполкома а?

М. ХАМАТХАНОВ.

ПОРТУГАЛЕ ПРЕЗИДЕНТ ИНАРАЛ Ф. КОШТА ГОМЕШ СССР-е ВОАГlАРГХИЛАРАХ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумои Советски правительствои вехарагlа официальни визитаца укх шера октябрь бетта юххье Советски Союзе боагlаргба Португальски правительства президент инарал Франсиску да Кошта Гомеши госпожа Мария Эстела Кошта Гомеши.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТИЙ ХЬАЛХЛЕНЦА

Назрановски трикотажни фабрика партийни организаце хадданза оарцагІйоах шоай коллектив производства эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагІа хилийтара, проектни мощность карарезаяра.

ХІара болхлочо хьаеш йола продукци дукхагІа хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра, изделеш хьаяра болх аттача а боаккхаш цунга дІадолар кІезигдара, шерра социалистически яхь йоаржаяй. Яхье бальнараша йоккха балха опыт Іоаяьй КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш производства экономически эффективность лакхъяра. ТІайоагІача пятилеткагІа деш дола дерриге балхаш тоадара, къахьегама эффективность дІахо а лакхъяра резерваш тахкара берригаш а оарцагІбальнача хана, предприятерча коммунистий авангардни лоархІам лакхбара тІаберзабаь фабрика кулгалхошеи партийни организацеи беш болча балхо вІаштІехьдалийтад пачхьалкхен плани тІайцца социалистически декхараши хадданза кхоачаеде. Ховш ма-хиллара, 1973-1974 шерашка фабрика производственно - боахама балха тІа нийслуш дар каст-каста пачхьалкхен планаш кхоачаш ца елга. Фабрика кулгалхоша а партбюрос а теркал дацар шоай балха тІа нийслуш дола кхоачамбоацараш. Парте райкомо фабрикера гІулакхаш бокъонца дайзачул тІехьагІа нийса вывод йир, коммунистий авангардни лоархІам лакхбарца мара социалистически яхье бальнараша доаха толамаш тоаде йиш йоацилга. Из ларде а лувцаш фабрика кулгалхошеи партбюроси цІенхаштта тоабир шоай болх.

Цудухьа укх тІеххьарча шин шера товарни продукци арахецилгеи из мальхала йоаккхилгеи 76 процент дегІаденад. 1974—1975 шерашка тІайица социалистически декхараш кхоачаш а деш пачхьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа арахийцай 535 эзар сома мальха товарни продукци, къахьегама овсарле 24,8 процент лакхъеннай. ДегІа мел енача продукцех 90 процент яр къахьегама овсарле лакхъярах хьахинна я. ХІанз фабрика коллективо сменагІа арахец 18 эзар трикотажни издели. Укх тІеххьарча шин шера фондоотдача 32 процент лакхъеннай. Цун керттердар да арахеца продукци дикагІа хилийтара чІоагІа йоххо еш хилар. Коммунисташ Коробкина Раиса Миччиевнаи Никулина Зоя Ивановнаи керте а оттабаь керда вІашагІъелла продукце дикала отдел даим кердадараш лохаш хул. 1974—1975 шерашка цул отдело производствано юкъейихьай керда, хІанаарча хано дІа ма-деххара йола 44 модель. Укх шера июнь бетта городе Нальчике хиннача РСФСР текстильни промышленноста трикотажни фабрикай художественни совето боккха мах бир укх шера йиъллагІча кварталеи тІадоагІача шереи арахеца лерхІача трикотажни изделей. 1973 шера цхьоалагІча сортах арахийца продукци 30 процент хинна яле 1975 шера арахийцар 44 процент хилар. Титков Марина керте латтача цхьоалагІча коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча конвейера коллективо цхьоалагІча сортагІа арахеца продукци 88 процентага дІакхаьчай. Цига дика къахьегаш я коммунист контролер Ельнова Валентина, Ленина орден лелаю швея - мотористка Сакалова Миновси, 18 комсомолец. ХІанзлехьа пхе шера план кхоачашъяьй 125 болхлочо, царех 27 саг тІайоагІача пятилетка шоллагІча шера чутах къахьегаш ва, 825 болхлочо КПСС XXV съезда сийлен ца накъабахара ше-шийн социалистически декхараш тІайцад. Фабрика партбюросеи цехий партгруппашеи керттера шоай декхар лоархІ тІехьабусараш хьалха латтараштa тІа а кхебеш КПСС XXV съезда сийленца накъагІолга вІаштІехьдаккхар.

Фабрика партбюрос хІара бетта комплексни план оттаю администраце, партбюрос, фабрика комсомола комитета ерригача цехаша, общественни организацеша бе безача балха. ХІаьта из мишта кхоачашъо хьожаш хадданза тІахьожам а лоаттабу. Керттера теркам тІабахийтаб овха КПСС Нохч-ГІалгІай X пленумеи КПСС Назрановски райкома XV пленумеи решенеш кхоачаш а еш фабрика коллектива членашта йдейно - политически, интернациональни, атеистически кхетам балара. Из болх беш фабрике ва 26 агитатор. 15 политинформатор, 12 лектор. Цар ер шу доладелча денз 860 беседа, политинформаци яьй, лекци яйчай. Цул совгІа партийни собране яьча решенеш тІара кІирагІа хІара коммуниста беседа ю е лекци еш интернациональни е атеистически темах лаьца. Укх тІеххьарча биъ бетта 480 беседа яьй коммуниста ша. Дикка тоабеннаб коммуниста беш бола творчески болх, айденнад цар хьинар.

Партийни организаце хьалхашка оттадаь декхараш фабрика коллективо толамца кхоачашдеш хилара боккха лоархІам болаш да социалистически яхье хадданза хьалха а латташ кхычарна хьокхам селараш коммунисташ хилар. Царех я заправщица, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Барахоева Жабраила Зати. Цо укх шера июнь бетта кхоачашъяьй шийн пхе шера задани, хІаьта хІанз КПСС XXV съезд хьаеллалца денга кхачалехьа тІайоагІача пятилетка хьалхарча шин шера план толамца кхоачашъяра тІагІертта къовсам лоаттабеш я из. Основовязальни цеха мастера гІонча, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома члена Орцханова Ахьмада Зоюс нормагІа нис машина тІа болх бе безача 14 машина тІа болх бу. Шийн новкъосташта хьокхам телаш болх беш я къахьегама ветеран, контролер Сорокина Евдокия Ивановна. Уж санна барааш кхы а дукха ба фабрике.

Дукхача инженерно - технически болхлоша, коммунисташа КПСС XXV съезда сийленца накъабахара шоай творчески планаш я. Царех ба механик Мальсагов Малсага Зяудин, теплоцентра начальник Цороев Эдильгире Ювсап, къахьегамеи алапеи отдела начальник Орлов Леонид Васильевич, кхы дукха бараш а. Инженерно - технически болхлой планах мероприятеш кийч а еш производствана юкъеяхьарах бІаь эзар сом пайда хиннаб производствана.

«КПСС XXV съезда даха мадоагГІара накъадахара социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа» болча КПСС ЦК соцам тІа белалдаьккхад укх шера юхейнсача хана Іалальмате дукха балхаш де дезилга. Партийни организаце, фабрика ерригача коллективо шийн керттера программа а лаьрхІа чІоатІа раьза хинна тІайицар из соцам. Партбюрос хадданзеи тІагІерттаи къовсам лоаттабу организаторски наха юкъе бу политически болх тоабара, КПСС XXV съезда сийленца накъабахара йола социалистически яхь шерагІа йоаржаяра.

Б. ГАГИЕВ,
Назрановски трикотажни фабрика партбюро секретарь.

КЕРДА ЦІЕЙШИ ОБРЯДАШИ — КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРЕ

Вай советски общество мадагґара дегІаухаш латтача укх замалахьа Іалальмате боккха лоархІам болаш да къахьегамхой юкъарча вахаре керда советски Іадалаши цІейши юкъекхахьар. Цар ког гІортолга ю къахьегамхошта атеистически, интернациональни, патриотически кхетам балара болх беркатегІа чакхбаха.

Вай республике тоъал опыт Іоаяьй ялат кхедерий болхлой дезале дІаэцар, коммунистически къахьегама коллектив яха цІи ялар, къахьегама ветеранаш салаІа накъабахар, хьалхара паспорт хьаэцар, иштта дуккха кхыдараш санна дола керда цІейши Іадалаши деэдеча. Веденски Советски районашка жаи доахани лоаман дальгІенашка хьалдига кийчдеча хана хьайбаш леладерий цІей дезду.

Шелковской районе жа лерта даьнначул тІехьагІа «Дошо хьоаса» яха цІей дезду. Уж цІейш традиционни а хинна дІаэттад. Цар белгалду хьайбаш леладерий декхараши дулхи, шурен, тхаи, кхийола продукции йоаккхача карагІдаьнараши. ДикагІа болча хьайбаш леладерашта сийлен грамоташ, ахчан премеши, мах бола совгІаташи лу. Цар сийна дикагІа йолча художественни коллективаша концерташ увттаду, спорта тайп-тайпара яхьаш чакхйоах, халхараш, тайп-тайпара ловзараш лу. Дуккхача наха дакъа а лоацаш чакхдувл уж цІейш. Цига хьайбаш леладерашта дІа-хьа лела выставкаш хьокх республика краеведенеи изобразительни искусстваи музеяша, промышленни продовольственни товарий ярмаркаш чакхйоах торговле организацеша.

Назрановски, Ножай - Юртовски, Малгобекски районашка доттагІала цІейша бех лоалахарча вошал леладеча республикашкара, Дагестанереи Къилбаседа - ХІирийчеиерен хьаьший. Грозненски районе Украински ССР Каховкера хьаьший ух. Веденнаша шоай цІей деэдеча Дагестански АССР-а Ботлихски районера хьех хьаьший. Ножай-Юртовски районе доттагІала цІей дездеча дакъа лоацаш бар Дагестанера Хасав-Юртовски, Новолакски районашкара бальха хьаьший. «Марси жІови» яха шоай цІей Заводской района къахьегамхошца цхьана дезду урусмартановцаша. «Марси жІови» яхача цІей эмблема маІан фуд аьлча, из да болхлой класси ахархойи шоайда кхотабенна хилар. Заводчанаша новкъостал ду Урус-Мартановски районо юртбоахама техника тоаеча, ялаташ чуэцача, кхийола кампанеш чакхйоахача.

Наха чІоагІа сакъердаме хеташ чакхдаьлар Грозненски района Йоккхача АтагІе хинна цІейш. Укх шера цига дездир хьалхарча цІовна хетадь цІей, халкъа Іадалий цІей, илли оаларий цІе. Цу юртарча культура ЦІен директор Имаев Тапа уж санна йолча мероприятей воккха говзанч ва. Цуна новкъостал ду районни культура ЦІен Совето, активо, юртарча интеллигенце, моттигерча кулгалхоша.

Уж санна долча цІейша керда къахьегама толамаш дахара къахьегамхой дегаш уравттаду, цар самукъадоаккх, эстетически кхетам лу.

Керда советски Іадалаши цІейши къахьегамхой вахара юкъекхухьача лоархІаме дакъа юкъехухь саг йоалаяра, маьре яхара, даьча бера регистраци еча ЗАГС-аша. Цар торжественно чакхдоах уж гІулакхаш.

Кхы тайпа обряд — ялхайтта шу даьннараштa хьалхара паспорт далар. Из керда Іадал милице моттигерча отделенеца, паспортни столаца цхьана кийчо а еш чакхдоах культура ЦІено. Кагирхой Советски Эскаре гІулакх де накъабахар райвоенкоматаца чакхдоах, хІаьта ахархой дезале саг дІаэцар — колхоза правленеца я совхоза дирекцеца.

Наурски района Мекенски, Калиновски, Грозненски района Первомайски, Петропавловски, Гудермесски района Энгель - Юртовски, Кош-Кельдински, Истиг-Суйски, Сунженски района Ассиновски, Орджоникидзевски, иштта кхыча культура ЦІеношка даим торжественно дезду маьре яхар, Іодаьча бера регистраци елга, Советски Эскаре гІулакх де кагирхой накъабахар, цига гІулакхе а хинна цІабаьхкараш гІаэцар, иштта кхыдараш.

Уж мероприятеш вахаре чакхйоах кагирхоша, юртарча интеллигенце, гаргарча наха, иштта кхыча общественни организацеша дакъа а лоацаш. Культпросветболхлоша массаза санна дика кийчду уж мероприятеш чакхйоаха цІеною. Уж кийчдаь хул плакаташа, лозунгаша, тІахьехамаша. Масала. Наурски района «Калиновски» тиисовхоза III-гІа отделене культура ЩагІа хинна «Даим дагалаттара — хьамсарча лаьттан коана» яха сайре хетаяьяр Советски Эскаре гІулакх де болха кагийнах накъабахара. Цу сайренга кийчлуш «Даьхе бахьан тІом бир цар», «Вай мехкахой — Советски Эскаре» яха стендаш кийчйир.

«Даим хьежалба малх», — цу девизах хоза кийчдаьча Урус-Мартановски района культура ЩІен зале чакхдаьккхар Хасанови Іари Дудаеви Іари керда хьахиннача дезалашта торжественни регистраци елга. Из вІаштІехьдаьккхар а хоза чакхдаьккхар а керда Іадалаши цІейши къахьегамхой вахара юкъекхахьара йола комиссияр.

Керда обрядаши Іадалаши вахаре чІоагІде дезарах доккха къамаьл хилар Малгобекски района Пседахе хиннача бахача наьха сходе. Цу юртарча культура ЩагІа даим деэдеш хул Советски Эскаре гІулакхе хинна кагий нах цІабахкар. Из деэдеш кагийча наха шоай юртахошта хьалхашка лувц Даьхеи хьалхашка шоай декхараш кхоачашдарах.

Бахача наха чІоагІа дезаденнад улицай цІейш дездар. Уж цІейш каст-каста дезду Сунженски, Гудермесски, Малгобекски районашка.

Цу цІейша коггІортолг ю юрт, улица хозьяраи тоаяран. Бахача наха эшаш йола справка эц юридически медицински темаех, пайдане хьехамаш эп боахам лелабара. Цул совгІа дикагІа бовз шоай юрта е цхьан улица тІа баха нах, илли алара, халха валара дикагІвар белгалвоал, производстве хьалхалаттарий сий ду.

Дика Іадал да иштта шин саго шоай вахар хоттача дийнахьа гаьнаш дІайогІар а. Иштта хьахул «Иразерча дезала парк е аллея».

Иштта къахьегамхошта хозахеташ Іадал да завод, фабрика, колхоз, совхоз йилла ди деэдар а. Грозненски района І-гІа Мая цІерагІча колхозе «Сийлахь колхозхо» яха книжка дІадоладаьд. Сийлахь колхозхочоа бокъо лу мах боацаш электроэнергех, радиоточках, колхоза транспортах пайда эца, клубе чакхйоахача мероприятешка хьажа.

Вай республика къахьегамхой вахаре чІоагІ а денна дІаэттад Іаламцеи къахьегамцеи дувзаденна дола цІейш а. Уж да, масала, механизатора, хьайбаш леладечун, хьажкІаш, дуга кхедечун, чкъарий лувцачун, иштта кхыдола деноши дездар.

Уж тайпа цІейш дездеча итогаш ю белгаларча хана баьча балха, балха опыт дІа-хьа эц, хьалхалаттараш могабу.

Кердача советски цІейшеи Іадалашеи дикагІа белгалъю советски сага оамалаш, цунна советски патриотизмаи интернациональни доттагІалеи кхетам лу. Царга кийчо еси уж чакхдоахачеи хьинаре дакъа лаца деза ерригача общественностo.

Х. БЕРСАНОВ,
керда Іадалаши цІейши къахьегамхой вахара юкъекански Совета бехктокхакхахьара йолча республиме секретарь.

Украински ССР. Анатолий Игнатьевич Шурпача къахьегама биографи яйхха ювзаенна я «Точэлектроприбор» яхача киевски завода биографеца. Политехнически институт чакхъяьккхачул тІехьагІа венав из заводе балха. Укхаза хьахиннав цунах специалист, хьахиннав кулгалхо а. ТІеххьарча массехк шера А. И. Шурпач заводской партийни организаце секретаралла хержа.

Предприяте парткомо хьалхе лелаю баха ма-боагтІара КПСС XXV съезда накъабахара цехашка яьржача социалистически яхьа. «Точэлектроприбор» завод Украина столицерча хьалхалаттарех предприяти я. Къахьегама ЦІеча Байракха орден еннай цунна. Городе хьалххара коммунистически къахьегама коллектив яха цІи яьккхай приборостроителаша. Пятилетка чакхйоаллаш хилийта лаьрхІача боарамга кхаьчаб уж хІанззехьа а арахецача продукценеи къахьегама овсарленеи. Партийни организаце йоккха опыт Іоаяьй наха юкъе бу болх тоабареи арахецаш йола продукце дикал лакхъяреи даькъе.

«Точэлектрприбора» изделеш даьй мехкарча а дунен тІарча а образеций боарамга кхоачаш дика я.

СУРТА ТІА: А. И. Шурпач парткома членашца дага воалаш ва.

В. ЛЫСЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

ШУ ЧАКХДАЛАЛЕХЬА

Дукха ха я Грозне бахача наха города улицашка керда городской электротранспорт — троллейбус йолаяларга дог доаха. Из кастта хургдола хІама да. Ер шу чакхдалалехьа эксплуатаце дІалургйолаш я микрорайонера машиннаькъа вокзале йода хьалхара троллейбусни лини. Хьалъяь йоалаш латт троллейбусни депо, троллейбус гІоргйолча улицашка дІаоттадеш да контактни сета аькабетонни бІоагІий. Бутырина улицагІарча Шолжа тиллача тІаьна рекоиструкци яь яьннай. Троллейбуса тІа болх бара Краснодаре курсаш чакхйоахаш ва 24 водитель. Троллейбусни лини электроэнергеца Іалашъяра кхоачам хиллал микрорайоне яь йоаккхаш латт тягови подстанци. Кастта хьакхоачаргйолаш я 15 троллейбус. Хьалхара троллейбусни лини Микрорайонера яьнна Кирова проспектагІа, Спокойни, Бутырина улицашка, Шолжа тиллача тІаь тІа, Орджоникидзе проспекте гІолла чакхаяьнна машиннаькъа вокзале кхоачаргъя. Юкъера лаьрхІача хьалхара троллейбусни лини 8 километр йІаьха хургъя.

А. ШИЛОВ.

НАХ НИЙСАЧА НОВКЪА БОАХАШ

Массехк шу хьалха Москвеи Ленинградеи духхьашха хьайир общественни порядок лораяра йола опорни пункташ. Москвичийи ленинградцийи болам шерра хьаллаьцар мехка кхыйолча городашка. ХІанз майрра ала йиш я общественни порядок лораяра юкъе дуккхача советски наха дакъа лоаца из керда форма пайдане йолга. Вай республике я цу тайпара итташ пункташ.

Царех цхьаннех дувца безам ба ся. Грозненча Заводской района № 2 йола общественни порядок лораяра опорни пункт республике дикагІчарех лоархІаш я. Парафинови улица тІа латтача цхьан цІагІа болх беш я общественноста совет, депутатски групп, участкови инспектораш, цІен комитет, новкъостий суд, общественни хьисапе дола берий милице цІаи шоай лоІаме йола халкъа дружинаши.

Цар массане а викалаш опорни пункта общественни совета юкъебоагІа. Уж ба хьехархой, участкови инспектораш, юристаш, лораш, кхыбола специалисташ, хІаьта иштта пенсионераш. Совета балха кулгалду В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода директора заместителa С. А. Бутова, цун заместитель ва № 1 йолча школа - интерната хьехархо хинна пенсионер П. С. Бержанский.

Шийн заседанешка опорни пункта совето къестаду районе общественни порядок чІоагІъяра тІадерзадаь лоархІаме дешаш. ХІаьта опорни пункта керттера декхар да зІамига а доккхий а — цхьаккха а тайпара зуламаш хургдоацаш профилактически болх вІаштІехьбаккхар.

Совета тІеххьарча цхьан заседане хилар со дукха ха йоацаш. Из дІахьош вар Социалистически Къахьегама Турпал Н. И. Ведерников. Цу заседане совето дийцар законаца лоаца тайп-тайпара гІулакхаш леладеча нахаца участкови инспектораша бе безача балхах, кхелетарашта луча правови кхетамах, халкъа дружинай болх тоабарах, кхыдараш. Шоаш баьча балхах совета отчеташ луш хилар Заводской РОВД участкови инспектор милице лейтенант Б. Мехтиев, цу района берий милице цІен инспектор Л. Н. Петросян.

Опорни пункто эггара дукхагІа йоахо ераш бераш да. Алхха укх тІеххьарча кхаь бетта шийн заседанешка совет хьежай харцахьча наькъ тІа боалара шоашкара цхьаццa белгалонаш гучаювлийтача 20 кхелетачун дешага.

Иштта вай ювцача заседане а бийхабар «халача» кІаьнка Алексеенко Владимира даиианеи. 1973-ча шера денз уж дезал учете латт укхаза. Владимира даи-нанеи халланза молаш ба, тІаккха тамаш йий уж шоай воІа кхетам бала ха йоацача е из бала ховргдоацача а дІакхаьчача. Совета хьалхашка шоаш жоп луча хана шоай декхараш кхоачаш ца дара цхьаццa лоадамбоаца бахьанаш уттадора цар. Цхьабакъла совета заседане доакъашхоша ма-дарра дийцар шоай воІ воавеш боахкача даьхи наьнахи. Царга цІенхаштта дІахайтар, нагахьа санна уж хьа ца кхете даьй бокъонех бахара дола дош райисполкома комиссена хьалхашка совето оттадергдолга. Алексеенко Алексеяи Екатеринаси дош делар корта бохабу малараш хІанзчул тІехьагІа ца мелеи шоай воІа дальгареи наьнагареи боагІаш бола кхетам телеи.

Халкъа дружинай балхах совета заседане дийцар хладокомбинатеи ПМК-223 дружинай командираша. Цу предприятей дружинашта болх эсала барах дуккхаза критика яьй, дийцад из дош КПСС Заводской райкома бюро а. Цул тІехьагІа хладокомбинатеи ПМК-223 кулгалхой дукхагІа теркалде бальлар халкъа дружинаш тоаяра дош. ХІанз шоай ханнахьа дежурстве хьаух дружиникаш. Дале а, заседане белгал ма-даккхара, дежурство ханнахьа хьаахарах кхоачам хилац, керттерадар да цар шоай болх города улицашка, салоІача моттигашка наьха сатем лорабар. Шоай болх пайда дукхагІа хьабаргболаш вІаштІехьбаккхар хьадийхар совето цу дружинай кулгалхошкара.

Иштта совето критика йир болх эсала беча совета цхьайолча секцешта, цхьаццаболча цун членашта.

Наьха сатем лорабара, «хала» бераш, корта бохабу малараш совдоахараш кІезигагІа хилийтара дукха да № 2 йолча опорни пункта совета де дезаш. ХІаьте из кхоачашдара шоай низи хьинари кходергдолаш бац укхаза.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице капитан.

ТИША АЬШК — МАРТЕНАШТА

Дикача къахьегама совгІаташца накъаболх КПСС XXV съезда старогрозненски бурувдеттараш. Укх шера бархІ бетта 15821 метр лоамаи породашта бурув техад цар. Из планагІа тоха дезаш хинначул 661 метр дукхагІа да.

Цу дерригел совгІа бархІ бетта старогрозненски бурувдеттараша гулдаь дІаденнад 752 тонн тиша аьшк. Цу тишача аьшках из юха лоала а даь 80 низбола трактор е буровой установка хьде вІаштІехьдаргда. Эггара дукхагІа тиша аьшк гулдаьд производственни гІулакх дара база коллективо, вышко - монтажни цеха коллективо.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

Хабаровски край. Байкало-Амурски магистрала малхбоалехьарча участкерча Чегдомин яхача поселке хьалъяь йоалаш латт «Орбита» яха телевизионни станци. Монтажникаша дош деннад Сийлахь-Йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дизарга из йисте яккха аьнна.

СУРТА ТІА: «Орбита» яха станци хьалъеча.

А. ГОЛУШКО сурт. ТАСС фотохроника.

ДІаяхача замах юхедисача воча гІулакхашта духьала

ХІАРАНЕ ДЕКХАР

Къамиш правови бокъонаш цхьатарра нийсъяь оттаяьй вай мехка, толаме къоастадаьд хьалхагІа тІехьадиса хиннача халкъий бокъонаш экономически гІулакха дукхагІа дегІаяьхкача областашкарча халкъий бокъонашца нийсъяра декхар. Из декхар кхоачашдар бахьан долаш общество дегІаяра керттера формаш капитализмал хьалхагІара яраш хинна Нохч-ГІалгІайче Советски Іадал латтача шерашка Къилбаседа Кавказерча тоаеннача, чІоагІа дегІаена промышленность, юрта боахам, культура а йолаш йолча республикех цаІ а хинна дІаэттай.

Моттигера зуламе обычеш лелаяра социальни база вайцига дІаяьккха дукха ха я.

Цхьабакъда уж обычеш бокъонца цІенъяь дІаяьха яьннац, царех дукха яраш геттара дІаяьнна е нагтахьа мара ца нийслуш яле а.

Республике эггара дукхагІа даьржад РСФСР УК 233 статья тІеи (низагІа шийца йоахаяр духьа кхалсаг йодаяр), 235 статья тІеи (шин сесаг е дукха истий лелабар), 232 статья тІеи (кхалсагах урдув далари эцари) дувца а кхыдола а зуламаш.

Следственни судебни органаша хоадамболлаш дола гІулакхаш чакхдоах зуламашца лоаттабу къовсам чІоагІбара. Моттигерча ширача обычешца дувзаденна зуламаш деш бола нах уголовни бехктокхаме оз. Уж тайпа масалаш вай республике, халахете а, кІезига дац. Царех массехк ераш да.

Назрановски районерча Пхьилекъонгий - Юрта вахача Эжиев Ахьмада, ширача замалахьара сий дайна гІулакхаш леладеш ше хиларах, 1974 шера октябрь бетта шийна низагІа йига лаьрхІад Пхьилекъонгий - Юртарча юкъерча школа йоккхагІйола пионервожати Горчханова Зина. Закона духьала дола из гІулакх ше дІадоладеча хана из шийна бехк ца а беш чакхдарг ма дий метта хургда Эжиевна. Шийн доттагІчунца Назрановски автотранспортни предприяте таксистаца М. Нальгиевца, сагах дош ца хеташ, йиІий цІагІа чу а ийккха, шийна Зина низагІа йига гІийртав из. Цхьабакъда законагІа доацар чакхдалийтац, «жених» Эжиеви цун доттагІилг Нальгиеви лийца чу а бехка, Назрановски районни халкъа судо тайп-тайпара ханаш техай царна.

Цу шера июнь бетта Пхьилекъонгий - Юртара Плиев Іабдул - Салам, Гадаборшеви кхыбараши шайна улув а баьха, легковой автомашинаца низагІа шийна Оздоева Кейпа йодле гІийртав. Низ болчеи денал долчеи йоІаца Кейпийца ше лаьрхІа зуламе гІулакх чакхдаккха вІаштІехьа ца а даьнна, цу дийнахьа цхьа юкъ яьннача гІолла цу машина тІа а ваггІаш ше хьвоагІаш духьала кхийтта, шийна йоІаш йоаца кхыкхе йоІ а йодае гІийртав, А. С. Плиев. ХІанз цуна, лаьца чу а веллa, лирагІча режиме такха йІаьххача хана суд яьй.

Вай дийца шаккхе масал цхьан Пхьилекъонгий - Юртара да, цудухьа хеталу, ширача замах юхедисача воча гІулакхашца дувзаденна даь зуламаш моттигерча Іадалашта новкъа даьнна хургда аьнна. Кхыча тайпара нийсденнад из а: Плиевски юрта Совета председателa кулг а яздаь Эжиевна енна характеристика Іойийшача хеталургда из малайкага дІакхоаччаш ва аьнна, йІаьхача хана общественна пайдана къа ца хьегаш, зуламеча вахара наькъаца лийнилга юрта Советаи юртарча нахаи дика ховш хиннадоллашехьа а.

Эжиева даь зулам, цхьаккха бехктокхам а ца хеташ, Плиевски юрта Совето цІеи а даь хьаоттадарах иззаморг юха кердадаккха йиш хилийтар гражданинага А. С. Плиевга а. Иштта мара шийгара доагІаш дола дизза дош аьчнадац зулам де паччахьалкхен машин а йига лийнна Нальгиев Мусас таксисталла болх беча Назрановски автотранспортни предприяте коллективо а.

Ширача заман воча обычашца дувзаденна кхы кІезигагІча кхераме доацаш гІулакх нийсденнад Сунженски районерча Карабулаке. № 3 йолча Сунженски коопгастронома № 3 йолча Карабулакски продовольственни тика заведующе Бесаев СохІипа цу тика болхло Аушева Маддан йодаяьй къаьнача ІадалагІа шийна цунца вахар духьа. ХьалхагІе а денз зулам де кийчлуш хиннача Бесаева Іеха а яь, город МагІалбике баха шийн гаргара нах болча дІайнгай Маддан, хІаьта административни органий болхлой тІакхаччалца цига хиннай из. Зулам гучадаьккхад. Бехкечоа суд яьй. ХІаьта комсомолец С. Бесаев учете лаьттача комсомольски организацеи комсомола Сунженски райкомои мишта лаьрхІад из. Цар цунна яз а яь, района прокурорага яйтача комсомольски характеристика тІа йоах: «Комсомольца С. Бесаева хьинаре дакъа лоац районни организаце вахаре... Коллективана юкъе лоархІаш ва... ХІамаш эца ухараш Іехаба моттиг хиннац...»

Хиннача хІама шин болаш мах баьбац е Сунженски райпо коопгастрономас коллективо а, е общественни организацеша а, кхыметтел цар оттаваь общественни обвинитель вІалла суде хьа я венавац. Цхьайолча коллективай общественни организацей оагІонгахьара ширача замах юхедисача воча гІулакхийа царца дувзаденна деча зуламийн иштал мара кхы бала боацаш хилapо аьттув боах къаьнара Іадалаш леладерий.

Вай республике кхы мелагІа боаца къовсам лоаттабе безаш дола къаьнара во гІулакх да шийн овлашкара денз дын харц уйлашца айхха дувзаденна хьадоагІар — дукха истий кхувлар. Цу тайпарча гІулакхашца республика партийни, советски, административни органаша къовсам чІоагІагІа лоаттабар, общественноста хьехама воздействи тоаялар бахьан долаш укх тІеххьарча шерашка белгала дика хІамаш карагІдаьннад. ХІаьта а, из дош бокъонца къоастадаь, даккхара хІанзчул тІехьагІа а кІезига къахьега дезац. Из хьахьокх укх масалаша.

Сунженски районерча Эрштe вахача Албаков Іабаса 1975 шера май бетта суд яьй цхьан хинна, юкъара цхьа боахам а болаш, из шин сесагаца — Албакова Марусецеи Албакова Зайбулайцеи — вахаш хиларах.

Урус-Мартановски районерча Алхазурове вахача, гІишлой материалий склада заведующелла болх беш волча Адуев Амата, сесаги итт бери долаш ше воллашехьа а, шоллагІа саг йоалаяьй.

Цхьанна сесаго — е А. Албаковас а, е М. Адуевас а Іуй санна шоаш лелабара духьале яьяц, цхьабакъда, духьале ца ярал совгІа, къаьнача Іадалий мукъагІа бахача, дыно дувцача харц хабараша унзарбаьхача цар шоай хур даьд законаш толхадаьраш — дукха истий кхийлараш бехка кІалхарбаха гІерташ.

КІезига моттигаш яц вай республике вайнаьха мехкарий духхьал шоай дего къоабалдарах, дай цу гІулакха раьза боацашехьа а, маьре ухаши шоай вахара ираз шоашта товча тайпара нийсдеши, цунах бокххийча наха хетар ца а деш. Ишта моттиг нийсъелча, йиІий даьша из йигача зІамигача сагагара наьха сантана дукха ахча дех урдона.

Иштта дир из МагІалбика района Йоккхача Ачалкхерча Х. Х. Булгучева укх шера январь бетта. Х. Х. Булгучева йоІ — Булгучева Лиза даьшкара пурам а доацаш, ше раьза а хинна М. Х. Гагиевга маьре яхай. Шийн йоІо даьча хІаманна раьза воацача Х. Х. Булгучева 3000 сом ахчеи шин устагІи бийхаб урдона М. Х. Гагиева даьгара. ЙІаьххача хана къийсачул тІехьагІа 1200 сом ахчеи шин устагІи дІа а ийца мара машар баьбац цо М. Х. Гагиевца.

Х. Х. Булгучев, РСФСР УК 232 ст. І-ча части тІа дувцаш дола зулам дарах бехке а лаьрхІа, МагІалбика города халкъа судо ха техай цунна, хІаьта цо дІайийца хинна ахча хьа а даьккха паччахьалкхенна дІаденнад.

Х. Х. Булгучева даь зулам цо шофералла болх беча МагІалбика районо коллективе дийцадац. Моттигерча обычешца дувзаденна леладеча зуламашца лоаттабу къовсам уголовно - правови хьисаперча гІулакхех кхоачамбаь биса йиш йолаш бац. Укхаза общественносто а ала деза шийн дош. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржараи кхетаяраи беча балха хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баьча соцам тІа ма аллара, къахьегама коллективе къаьстта дика нравственни гІулакхаш хила деза наха юкъе. Керда саг хьалкхеву бокъонца йола центр а хинна дІаотта еза коллектив. ХІаьта а, цхьаболча кулгалхоша къахьегамхой коллективаши общественни организацеши оарцагІъяхац ширача замах юхедиса во гІулакхаш леладешиа царца дувзаденна зуламаш дещи бола нах морально бехке бергбола хьал оттадара. Дукха моттигаш нийслу цу тайпарча кулгалхоша зуламхой гадоахаш а.

Цу цхьан хана белгалдаккха доагІа, следственни судебни органаша бахача нахаца беча культурно - массови балха юкъера кхоачамбоацараш массаза а дизза а хьагучадоахаш ца хилар.

Шийн решенешка парте обкома X пленумо белгал мадаккхара, вай республике ширача замах юхедиса во гІулакхаш общественна кхераме леладарца хоадамболлаши лерраІеи къовсам лоаттабелга актуальни декхар а долаш дус суда, прокуратура, милице органашта меттел, ерригача общественноста а. НийслагІа пятилетка чакхйоалача шера цІенхаштта уйла тІаяхийта еза ширача замах юхедиса во гІулакхаш юкъе ца дувлийтара, моттигерча обычешца дувзаденна зуламаш деш бола нах массане а морально бехке бергболаш дола хьал оттадараи бехктокхаме ца озаш ца битараи.

А. КОТИКОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР юстице министра заместитель.

Къона доярка

Махк чубузаш латтар «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделенешу ериш - товарни ферме тхо дIакхаьчача хана. Сихбенна божабетта кийчлуш бар дояркаш. Цхьатарра беррига доярка-ша тIадувхача кIайча халаташа кIай хетийтар ферма дерригa ков.

ХIама хьа па деш дIаэтта латташ саг вацар. Цхьабараш фляга-ш цIенъеш, шоллагIбараш хий дIоахдеш, хIьата вокхаш шо-шоай хьайбашка хьожаш бар.

—ХIанз ховргда-кх вайна божа биитта йисте хьалхагIа малагIа йоал, — аьлар юкъерча дегIар йолча къонача кхалсаго шийна юххе йоаллача ханна йоккхагIчунга.

— Хьалха-м хьо яла тарлургда, — аьлар вокхо, — цхьабакъда, дукха хьона тIехьайнса лаьрхIа-м со а яц.

— ТIаккха йоаккхача шурийга я хьожаргда-кх вай, — аьлар ела а елаш хьалхарчо.

— Вай дахалда шурийна а хайра хьол тIехьа ма юсаргьяц со, — аьлар вокхо, юха бегаш беш.

Даггара вIаши мархIа хьерчаш шоайла белаш бар ферме хьелхле лелаеш бола доярка-ш. Уж бар СССР Лакхехьарча Совета депутат, совхоза а райо-не а дикагIйола доярка Даурбекова Зинаи цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш йола Балхаева Дуги.

Царех цхьаннена карагIдаьнпа дика гIулакх дукха ха ялалехьа шолагIчба карагIдоал, Даурбекова Зинас хIара кхоабача Iаттагара 3480 килограмм шура яьккхай, шера план 2200 килограмм йолча. ХIьата, цун новкъосто Балхаева Дуге 2522 килограмм яьккхай шийгрупперча хIара кхоабача Iаттагара, шера план Зинай санна 2200 килограмм йолча.

Укх пятилетка тIеххьарча шера къонача доярка-ша тIапйца социалистически декхараш Iалальмате доккхий да. Депутата Даурбекова Зинас лерхI хIара кхоабача Iаттагара 5000 килограмм шура яккха, хIьата Балхаева Дугес — 3300 килограмм.

Даурбекова Зина вайна шаьра йовзаш я. Иштта дика довзаш да вайна массаза цо доаха толамаши, цун хьинари, опыти.

Са безам ба хадданза Зинайгара балха опыт хьаэца гIерташ, Зинайл тIехьа ца йисар духьа шийна ховр-могар деш къахьегача Балхаева Дугех дувца.

—ХIанзчул ялх-ворхI шу хьалха дар из. Кхуви йоагIача Дугена цIаьхха дагадехар шоай юртарча ферме балха яха. Къаьстта цу балха цуй безам тIабахар радио чу гIолла доярка-ш бувцаш хиннача передачага ше ладийгIача дийнахьа. Цо чIоагIо йир уж санна ферме балха а яха, уж санна ше радио чу гIолла ювцаргйолаш хьаьнала къахьега. Из тIулакх къобалдир цун дас а нанас а.

Кхоачаш хилар къонача йоIо лийрхIар. ДIайийцар из ферме балха. Хьалхарча дийнахьа денз хьинаре къахьега йолаелар ше шийна хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдар духьа. Ферма коллективана а езаелар балха тIера йола, массанеца дег тIара йола йоI.

Атта дацар кхуви йоагIача Дугена юхьанца болх бе. МассагIа яр уж ла йийза халонаш! Бакъда, Дуге шийна ца ховр е боккхагIчаргара хьаIомадора е книжка тIара лохар.

Цудухьа сихха Iомайир цо шийбалха говзал.

Балха яха дукха ха ялалехьа дикка толамаш даха йолаелар Дуги. Шийханнарча доярка-шца яхь яр цун, царел тIехьа ца йиса гIертар. Нагахьа санна ше яьккха шура дукхагIа хилча, цунах доккха совгIат а хиле дог гIоздаьнна чуйодар.

ХIанз Даурбекова Зинайца яхь лелаеш я Дуги. Лакхе вай белгал ма-даккхара, Зинайх дIахьерчаш я из. Шийнизи хьинари ходеш яц из цунца нийсъяла гIерташ. Даурбековас болх мишта бу даим зувш хул Дуги.

Къона доярка шоай ферме дика лоархIаши дукха езаши я. Дика болхло хиина ца Iеш, дика саг а я из, оал цох ферме а совхозе а. Берригнешца Iимерза я, тоам хургболча оагIорахьа мара дош оалаш яц «Тха Дуги», — мара алац цох цхьаннe а.

— ДIаала магац—мел дукха бела сона сай болх, — йоах Балхаевас. — Иштта дукха деза сона доахаи а.

ХIанз КПСС XXV-ча съезда йоагIача тайпара накъаяхара хьинаре къахьегаш я къона доярка Балхаева Дуги.

М. МУТАЛИЕВ.

ЛАКХЛУ ЮРТБОАХАМА ВУЗА СИЙ

АПН корреспондента хаттараштa жоп лу СССР юрта боахама Министерства лакхерчеи юкъерчеи юртбоахама образоване Керттерча управлене начальника, юртбоахама Iилмай доктора КРАСОТА Владимира.

— ДIадахача аьхки, вай мехка юртбоахама вузашка нах дIачуэца экзаменаш йоласнийча хана, хIара моттиге деша ваха гIерташ шиннел — кхаьннел кIезигагIа воацаш саг вар. Сенца кхетаде дезаш да из?

— Хьалхарчул дукхагIа хIанз юрташкарча профессешта абитуриентий безам тIаболлаги хургдолаш да из. Вай юрта боахам массе оагIорахьара дегIаахаро, юртбоахама производствана интенсификаци яро, из индустриальни ларда тIа бахкхаро хургволча специалиста шерра никъ лу таорчески болх бара. Профессий харжара дикача оагIорахьара влиянии ю юрташкахьа хулча социально - экономически хувцамаша а. ХIанзарчар тайпара доккхий боахамаш — колхозаши совхозаши — долча дукхача юрташкара быта комфортабельность, культура боарам хьалхагIа санна городашкарчул дукха лохагIа а бац.

— МоллагIйолча юртбоахама институтерча юрташкареи городашкареи баьхкача наьха соотношени миштай?

— 80 процент хила мегаш юрташкарен 20 процент — городашкарен. Цхьайолча вузашка, масала Белоруссе, юрташкара баьхкараш кхы а дукхагIа ба — 90 процент. Кхетадешда, юртбоахама вуза хьашт дараш цу тайпара студенташ хилар. Юрташкарча кагирхоша шоай дай а хьалхагIа денз лаьттанца къахьегаш хиина хиларах лаьттанцара бувзам чIоагIа лелабу, юртбоахама професси дикагIа кхетаю.

ХIара шера дукхагIа хул колхозни стипендех деша багIа студенташ. Уж ба колхозо институте деша багIаш йоккхача юкъагIа юкъера алаш а телаш лелабу къона юртахой-практикаш. ХIанз цхьайолча вузашкара хIара виълагIвар хIана вац аьнна вола студент —колхозни стипендиат.

— Болх бе моттигаш кIезигагIеи лакхера юртбоахама образовани йола специалисташ дукхагIеи хулаш хьал оттаргдий-хьогI? 1974 шера мехкарча 99 юртбоахама вузо арахийцараш 64 эзар специалист ма-варий. Сов дукха ийца хиннаболий-хьогI уж деша дIачу?

— 64 эзар — из белггала я а я йоккха цифра. ХIаьта а, укх шера кIезигагIа эне а кхы а 4,5 эзар саг дукхагIа дIачуэцанза варгвоацаш лаьрхIад юрта боахама Министерстваи СССР Госпланои. КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои Российски Федераце Нечерноземни зонера юрта боахам дегIабоалабара белгалдаьккха гIулакхаш чакхдахара кхы тIа а 90 эзар гаргга инженераш-механизатораш, гидромелиоратораш, зоотехникаш, экономисташ, ветеринарии лораш эшаргхилар лаьрхIад.

Юрта боахам дегIабоалабара йIаьххача ханара комплексни планаш кхоачашъе езаш хиларца дувзаденна саггота лакхереи иштта юкъереи квалификаци йола специалисташ РСФСД нечерноземни зона районашта ийша Iац. Цудухьа мехка тайп-тайпарча районашка керда юртбоахама вузаш, вузий филиалаш хьаелла яхаш теля предложенеш хIанзарча торонашна йиш хулийтачул дукха а дукхагIа я. Цу тайпара юртбоахама вузашкеи техникумашкеи дIахо а дукхагIа дIачуийберба студенташ.

Цхьабакъда из хIаьта а вай керттера проблема яц...

— МалагIа я тIаккха керттеръяр?

— Хургйола кадраш кийчъяра боарам лакхбелга. Укх шера оаха кийчбу 34 специальностагIеи 41 специализацегIеи бола специалисташ. Со дог тийша ва, советски юртбоахама академи е институт яьккха диплом йолаш вола специалист тахан доазол дехьарча моллагIча фирмо раьза хиина балха дIахьехаргволаш хиларах.

Хозахетлаь дац вай юртбоахама академешкеи вузашкеи 51 мехкара студенташ деша багIаш хилар. Цхьабакъда юрта боахамера Iилма-технически прогресса темпаш сов чIоагIа хиларах дешара программаш хадданза хувцанза, нийсагIа аьлча, эргайоахаш тоаянза ца йоалаш хул вузаш. Тхона хетачох, лакхагIча квалификаце специалист юртбоахама производства хIанзарча боарамал пхиъ а кхы дукхагIа а шу хьалхагIа кийчваь хила веза. Деш дола къамаьл деша вагIача юкъагIа студенто чулоацача знанеи боарама хьакъехьа хиина Iац. ЛоархIаме да цу знаней ларда тIа Iилма-технически прогресса карагIдаьннарех пайда эца а шийггара Iилман тохкамаш де а хар.

— Iа ма аьларий, хургвола специалист институте дешаш волча хана денз Iомавала веза шийгара Iилман тохкамаш де. Из кхоачашдара торонаш мел йоккхий я цун?

— ХIанз Iилман тохкамаш деш ба лакхерча курсашкара бIаь эзар совгIа студенташ, Iайха дIауйлаел Iа. Вузашка вIашагIъеллай 264 Iилман учреждени: опытни станцеш, проблемни, Iилма-тохкама лабораторени секторащи, конструкторски бюрош. Тохкама болх бу институташкарча кхо эзар кафедрах хIаранахьа. Цу тайпара студентий тохкама болх дIахо дегIабоалабара резерваш йоккхий я.

Институташка вIашагIтехаб лаьтта лаладара, зоотехника, юрта боахама механизаце, кхыча долкъошка лоархIамегIара проблемаш къестаеш бола Iилмаи дукхкача доакъой Iилмахой. 30 эзар гаргга Iилма-педагогически болхло ва тха. Царна юкъе 1310 Iилмай доктори профессори, 12,5 эзар Iилмай кандидат ва. Вузовски Iилма цу низах а иштта бизза пайда а эца безa.

Юрта боахама Министерства вузаши Iилма-тохкама институташи хIанз укх сахьата белггаларча даькъе шоайла хийра латт. Уж вIаши гаргахийтар духьа йоккхийча вузий ларда тIа мехка керттерча Iалама-экономически зонашка пхиппха - ялх-ялх дешара Iилман центр йилла лаьрхIад. Из хIанз укх сахьата эксперимент мара яц. Цхьабакъда цу идеях беркат даргхиларах шеко яц.

— Специалиста квалификаци лакхъяра проблема, Iа ма-аллара, хIанз къаьстта лоархIаме я. Из къоастаеча малагIа дакъа лоац юртбоахама дешара заведенеша?

— ХIара шера квалификаци лакхъеча тайп-тайпарча курсашка, факультеташка, школашка шоай говзал лакхъю 120 эзар совгIча боахамий кулгалхошеи специалисташеи. Ераш я цу система керттерра звенош. Вузашка вIашагIъеллай 86 дийнахьарен 231 заочнии экономически факультет. Цига занятеш ю итт эзар совгIча преподавателo. Квалификаци лакхъю 270 школа хьайийллай юртбоахама техникумашка.

Укх шера техникумий ларда тIа хьайийллай деша багIараша юртбоахама производствана доалдара проблемаш Iомаеш йола 100 школа. Уж школаш юкъерча звеной кулгалхошта — бригадираштa, отделеней заведующешта, кхычарна лаьрхIа я.

Тимирязева цIерагIча Московски юртбоахама академе вIашагIъеллай управлене лакхера школа.

Хьона ма гарра, пхе шера цкъа хIаьта а квалификаци лакхъе хIара специалистага йиш хулийташ дола хьалаш вIаштIехьдаьхад. Дешара методаш бе-бе я. Цхьабакъда укх тIеххьарча шерашка лаьца керттера никъ — эггара хьалха Iилма-производствени конференци, рефераташта защита яр. хьадда производствени ситуацеш къоастаяр санна йолча активни методех пайда дикагIа эцар.

(АПН).

ШОАЙ ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

Шоашта хьалхашка латтача декхарех дика лоархIабеш къахьегаш ба Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза хьайбаш леладераш. Укх шера планагIа 1330 тонн шура паччахьалкхенга йохка езаш ба уж. 1-гIа сентябрь тIакхоэчаш Дахьенна дIаенна шура 962 тонн яр. ХIаьта хIанз 1100 тоннага дIакхоачаш я из. Паччахьалкхенна шура дIаялара шера план Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дизарга кхоачашъе лерхIаш ба совхоза ферма болхлой.

Иштта толам баккха гехипций вIаштIехьдаьннад йолаш йолча торонех бизза пайда эцаш, дикагIча опыта методаш балха юкъехувлаш къахьегар бахьан долаш. ХIаьта совхоза кулгалхоша а партийни организаце а дика йоакхояй хьайбаш леладерий. Цар къахьегамцара безам совбоаккхаш пхьацца гIулакхаш белгалдаьл. Иштта, масала, социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача доярка-на Ше вымпели ахчан премии лу бутт чакх массаза бала. Цул совгIа, ферме къахьегаш мел вар Iалашву доакъарцеи кхытуллача хIаманцеи. Цу гIулакхо, шеко йоацаш, новкъостал ду доахангара шура дукхагIа яккха. Масала, нагахьа санна соахка укх хана хIара дени бийсаней ферма доахангара 3850 килограмм шура йоаккхаш хиннаяле, хIаьта хIанз 4700 килограммага дIакхоач из.

«Гехинский» совхоза ферма болхлоша шоай беррига низ тIаберзабаь къахьег керда толамаш дахарца КПСС XXV-гIча съезда накъбаха лерхIаш.

С. МАДАГОВ.

ДЕНИ БУСИ-БIАЬ «СИБИРЯК»

«СКД-5 — «Сибиряк» яха ялат чуийду бIаь комбайн хIара денни-буси шийкерттерча конвейер тIара арахец Красноярски комбайнови заводо. Сихха комбайнаш хьае йоланьй Сибрегlа керда сборочни корпусе жаткай цехи болх бе йолаялийтачул тIехьагIа. Цо торо хулийт укх шерехьа а кхо эзар дукхагIа комбайнаш арахеца.

«СКД-5 — «Сибиряк» яха комбайнаш — овсарле лакха йолаш а тешаме а машинаш я. Уж лаьрхIа я тIуна а Iодужадаь улла а ялаташ чуэцара, хIаьта СибрегIен хьалашка из чIоагIа лоархIаме а да. «Сибирякo» юкъера лаьрхIача цхьан секунде 5,3 килограмм хьекха ялата масса чакхйоаккх, из да дукха ха йоаццаш а дика лоархIаш хиннача СК-4 яхача комбайно чакхйоаккхачул 1,6 килограмм дукхагIа.

СКД-5 «Сибиряк» советски механизатораша чIоагIа дика лоархIаш я. Уж доазол арахьарча дукхкача мехкашка экспортагIа дIаухийт.

СУРТА ТIА: Красноярски комбайнови завода кийчача продукце площадка тIа — керда, укх сахьате керттерча конвейер тIара араяьха СКД-5 — «Сибиряк» яха комбайнаш.

А. ГЕРШБЕРГА сурт. АПН.

«Салют-4»: шоллагIча экспедицех медицинана гучадаьннар

Петр Климуки Виталий Севастьянови, «Салют-4» яхача орбитальни станцеца 63 дени кхаь буси никъ а баь, дикача хьал тIа а болаш Лаьтта юхакхаьчаб, хIаьта цхьан юккъа реадаптаци яьчул тIехьагIа наькъа бахале шоашка хиина хьал долаш а ба.

Цу наькъагIа медицински службо къестаеш хиннараш керттера кхо проблема яр: хаданза космонавтий унахцIено миштай хьежилга; хIара кIирайна къоастаеш цун мах белген орбита тIа дIахо болх бе тарлургдий хьожилгеи; медицински тохкамашта планировании управлении елга.

Никъ беча хана нах чуболча станце отсекашка ма-могга лаьттан тIарчоа гарга эза микроклимат лоаттаьй. Дин бийсеи укх тайпара декъаш дар: болх — 8 сахьат, наб — 8 сахьат, тренировка — 2,5 сахьат, вож юхейисар — шоай безам бар деш йола ха. Деннеи бийсаней диазза даа хIама дар космонавташта, еррига а калорийность — 3000 калори гаргга.

Наькъа арабаьннача хьалхарча деношка керттера уйла тIайохийтар дозал доацача кхаьчача хана массаза юххьанца адаптаци еш хилча гучаювла симптомаш зера. Масала, наькъа араваьшача кхоалагIча дийнахьа корта бутув бийрзаб Петр Климука, хIаьта диълагIча дийнахьа мукъабаьннаб. Виталий Севастьянова теркалдаьд керта чу цIий доссар, мераж йикъар, хобаденна мордаш юхьмараш йийста а йийста шаьрдалар. Из да дозал доацача хьалашка цIий дехьа-сехьа ластар. Экипажо дувцачох, гриппах цамогаш хиннача хана хулаш дола хьал дагадохийт цу хIамаша цхьадолча даькъе.

Дозал доацача тарбалара адаптаци диъ дийнахьа чакхъяьннай, хIаьта бIарчча хьайиначa хьалхагIа уж наькъагIа бахача ханачул аттагIеи сихагIеи а хиннай шинна а космонавта. Петр Климука дувцачох организмо «йицъялийтац» дозал доаца моттиг, хIаьта цунна «хов» адаптаци е еза наькъаш малагIаш да.

Транспортни кемеи орбитальни станции вIашагIа хоттилгеи кема чура станце чу боалилгеи адаптаци еча ханна хиина хиларах уж гIулакхаш программо теркал а даьд, хIаьта яиза яргйоаца балха операцеш мара плана юкъе а йихьаяц.

Космонавташта белгалдаьннад хьалхарча дийнахье а денз бIаргаш дIадувшадаь доллашехьа а, сердалаш лелхаш санна царна хийтта хилар. ХIанз хетачунга диллача, цхьаболча советскии американскии космонавташца хьалхагIа а нийсъенна хиина из феномен заряжении частицаш бIаргашта юккъе гIолла чакхъювлаш хиларца ювзаенна я. Уж галактически космически излучене частицаш е орбитальни наькъаш деш хилча — Лаьттан геомагнитни полес тIаувзаш йола заряженни частицаш хила тарлу.

ЧIоагIа лоархIаме хIамаш зийнад космонавташа вестибюлярни аппаратаца а космически аре къоастаярца а дувзаденна: бIаргаш хьалекхача хана мара, уж дIадувшадаь долаш къоастаюлургйолаш яц из. Космонавташа белгалдьхал, вестибюлярни аппарат дозал доацача моттиге практически цхьанна даькъе ца хилар. Цар дувцачунга, ладийгIача, «вестибюлярни аппарат мукъайоал». Цудухьа, нагахьа санна «тховнах», «цIенъюкъ» хетаелча а, цхьанна тайпара Iадкъац из балха, цхьаккха тайпа психологически халонаш тIакхоачаяц. БIаргаш дIадувшадаь хилча, масала, кресло малагIча оагIорахьа кхест ха йиш йолаш дац. Цунца цхьана, Iобосале кIезига хьалхагIа маневраш еча хана сихагIа кхеста даьнна из, двигатела болх сецачул тIехьагIа а, кхесташ хилар зийнад космонавташа.

Никъ беча хана дозал доацача метте хила тарлуш дола хувцамаш хиина кораладд шийца а космонавта. Наькъа арабовлале хьалхагIарчул сихагIа беттабенняб пха, юкъера лаьрхIача Петр Климука — минута 66—80, Виталий Севастьянова — 64—80. Электрокардиограмма сагIонгахьара гучадаьхад цхьадолча даькъе меттахьа дийнна хIамаш — дего шийн моттиг хувцар. Из чурча органий моттигаш хувцаларцеи цIий дехьа-сехьа ластарцеи, из бахьан долаш дог кер чу кхыча моттиге дижарца, дувзаденна хулаш хилча мег. Цунца цхьана, хийттачул кIезигагIа хиинад хувцамаш. Из, гучох, профилактически средствай комплекс юкъейоаларца дувзаденна да.

Цу тайппара, деррига хувцамаш, адаптаци йолча хана хиннараш санна, иштта вокх юхейисача хана хиннараш а, мегаш долча боараме а наькъа арабовлале хийттарашка хьежжа а хиинад.

Экипажо халкъбоахама тохкамаш дарца дувзаденна орбитои из экватора Iаькъагахьа саттарои ди-бийса юкъера лаьрхIача хIара денна дIадахача деиал 23 минут хьалхагIа дIадоладолийташ хиинад. Космонавташ тхвовса болалуи уж сомабоахеи ха хIара денна миграци яьй, хIаьта никъ беш мел яьккхача хана лаьрхIача 24 гарггача сахьатага дIакхаьчад ди-бийса. Ханза даргдоацаш дар, цу миграце космонавтий набара Iоаткъам бергбийбеций. Космонавташа даьча хоамегIа, цар наб никъ беш мел яьккхача хана дика хиинай, цкъаза халла мара сомабоалалуш уж хиинабеце а.

Тохкамхошта гучадьннад, космонавтий денней бийсанней беттал пха а температура а, денней бийсанней лаьттан тIарча циклацара цар бувзам тоъал шаьра къоасталуш хилар. Организм тоъал дика тарлу кердача режимаца, цу даькъе денбийсаи цикла миграцеца а. Медикашеи космонавташеи цхьана баьча цу тохкамо йиш хилийтар хьалхагIа денз лелаяь къахьегареи салаIареи режим ца хувца а плана программага хьежжа никъ дIахо байта а.

Никъ беш мел яьккхача хана, къаьстта а цун тIеххьарча фазе бухсоцача кхаьчача лаьттан дозала низа духьала отта космонавташ кийчъе лаьрхIача профилактически мероприятей комплекс чакхъяьккхаи. ХIара денна удача дорожка тIа цхьан сахьатаи ах сахьатаи велоэргометраца цхьан сахьатаи физически упражнениеш яьй космонавташа.

Удача дорожкех тайп-тайпарча режимашка пайда ийцаб: хиннца лелача: лента тIасза тоъал низ эшача хана, тормоз тохача: «ньссача», тIабохийтача низа котах лента паргIатта лелача, режиме. Цу хана космонавташа тIаювхаш хиннай шоаш къайлабоахаш, дорожка тIа фиксаци дегIа дозала имитаци, хIаьта иштта антигравитационни пхьидаш оалаш керттерча группашта низ тIабохийтилга а Iалашдеш йолаш къаьстта шийн тайпара костюм. Цул совгIа, хIара деннеи бийсаннеи 10—12 сахьата эластични элементех яь къайлабоаха костюмаш леланьй космонавташа. Цу средстваех пайда эцаро Iалашдаьд никъ мел беча хана экипажа балха хьинар лакха лоаттаделгеи из дикача хьал тIа хулгеи.

Никъ чакхболача тIеххьарча этапе кхы тIа а чакхъяккха массехк профилактически мероприяти могаяьй. Белггала аьлча, Iобоссале диъ ди хьалхагIа тренировкаш йолаяьй космонавташа, дегIа лохерча даькъа тIара низ мелбеи хIаьта иштта опорно-пхьидий аппарата йIоахалашха низ тIабохийтеи лаьрхIа йола «Чибис» яха къаьстта шийн тайпара костюм тIа а ийха.

ДегIа лохерча даькъа давлени нийса ца хилча, лохерча маьженашка цIий дукха чудосс, хIаьта из цхьадолча даькъе Лаьттан тIарча хьалашка цIий алсамдалар бахьан долаш пхьаьний оагIошта хула давлени морг да.

Наькъа тIеххьарча дийнахьа организма чу коачал юхасоцари цIий плазма алсамъяккхари духьа космонавташа тух а диад, хий а мийнад.

Юххера а, кхесташ долча цIийво боаха го ца талхийтар духьа никъ чакхбаьначул тIехьагIа лелаеча профилактически костюмах пайда ийцаб. Уж костюмаш никъ чакх а балалехьа тIайийхай космонавташа, хIаьта Лаьттан тIа кхаьчача сов чIоагIа давлени хилийтай дегIа лохерча маьженашка, из бахьан долаш цар чу цIий Iара новкъарле а яьй, дега болх аттача а баьккхаб.

Космонавташ кема тIара шоаш Iо а баьнна, цхьан юкъасалеIачул тIехьагIа, вертолетагахьа бахар. Цунца цхьана гуш дар, цар теркаш дола болар, маьжений лелар эргадалар, цIе бос юкъ-юкъе цхьадолча даькъе эшабалар, кIай бос тIабар, цхьадола кхы хувцамаш.

Никъ чакхбаьначул тIехьагIа Петр Климука дозал 3,8 килограмм эшаденнадар, Виталий Севастьянова — 1,9 килограмм. Юхаметтаэттад из Севастьянов Витале ди-бийса даьлча, Климук Петра — массехк ди даьлча.

Электрокардиографически тохкам барах гучаялазар цхьаккха тайпа хувцам хиина моттиг.

Цу тайппара, Климук Петреи Севастьянов Виталеи «Салют-4» яхача орбитальни станце тIа а болаш шин беттал совгIа баьча — Советски космонавтика исторе чухь эггара бIаьхагIа болча наькъо хьахьекхар, цу хьалашка саг дика унахцIена хиларал совгIа, балха хьинар долаш а хилар. Пайда ийца профилактически средствай комплекс тоъал дика хиинай. Даьча тохкамаша йIаьххача хана дозал доацача хиннача сага организмана хулча влиянех йолча дашенца тоъал йIаьхий яьй космически медицина. Уж боккхача лоархIаме я йIаьххача хана космосе деча наькъашка физиологически функцеш хувцалара механизмаш йовзара а хIаьта иштта дозал доацача моттиго сага организмана еча влияне механизма керда концепцеш хьаяра а.

Николай ГУРОВСКИЙ, медицински Iилмай доктор, Анатолий ЕГОРОВ, медицински Iилмай доктор, (АПН).

Поездаш лаьтта кIал гIолла лел

Специалисташа лаьрхIад, цхьан маршрутагIа йодача трамвайца цхьан сахьата 15 эзар пассажир дIавига йиш я аьнна, хIаьта троллейбусаца автобусаца цул кIезигагIа хул.

ХIанзарча метрополитена цхьан линегIа цу хана дIавига мог 45—50 эзар пассажир, хIаьта московски метро цхьайолча линешка из цифра 150 эзарнега а кхоач. Цул совгIа къаьст-къаьста трассаш хилар бахьан долаш поездаш нийсача графикахи йоккхача скоростехи лела йиш йолаш я. Юкъера лаьрхIача эксплуатационни скорость Нева тIа уллача городерча метрополитене сахьата 40 км. я, хIаьта Москва — 41 км. я.

Дукха ха я вай специалисташта лаьтта кIалхара транспорт пайданегIа а технически тIехйолаш а хилар гучадаьна. Ткъо шу дизад Ленинградера метрополитен болх беш йола. ХIанз цун ерригача линей дIоахал 45 км. кхоачаш да. 1960 шера болх бе йолаялийтача Киевски метро дIоахал 20 км. гаргга да. Лаьтта кIалхара линеш болх беш я Тбилисии Бакуи а.

Хадданза йIаьхагIа хулаш йоагIа Московски метро трассаш. Бакъда хIаьта а метро юллаш бараша де дезаш дукха хIамаш да укхаза дукха хьалдеш латтача нах чубахача цIеноштеи промышленни гIирсаштеи дIатIехьаккхера. Алхха укх 1975 шера а хьаелларгйолаш я укхаза керда ялх станци. Уж хьерий дукха чоалхане инженерни проблемаш къестае йийзай. Метростроя начальника заместитела Социалистически Къахьегама Турпала Федорова Татьяна Викторовнас дийцар сона, масала къилбаседамалхбузехьарча столични трассе Планерная яхаш хургйолча станце юхе чакхдаха дийзача балхех.

Хин канала кIал тоннель чакхъяккха езаш бар гIишлошъераш. Лаьтта кIал гIолла болх беча хана метростроевцаштеи тIагIолла Iододача хинеи юкъера лаьттан оасалг кхо метр а бацар. Цудухьа массехк тайпа системех лаьттагIа ша а байташ, царца шанеи лаьттани Iоакъош хьаяра керда способ а йолаш. Из шенийса хилар хьахьекха йола майра технически решени дунен практике цига хьалххара юкъейоалаяь яр.

Из бахьан долаш Московски метро чоалханегIа йола участок графикагIа лаьрхIача хана чакхъяьккхар. Технически кердадар юкъе а доаладеш из болх чакхбаккхарах Iилмахойи инженерийн группана авторски свидетельстваш а луш белгалбаьхар.

Укх шера августе поездаш йолаеннай Харьковерча метро хьалхарча линегIа. СССР транспортни гIишлошъяра Министерства специализированни организацеш Минске, Горьке, Новосибирске, Свердловске юлларгйолча метро проекташ кийчъеш я. Байкало - Амурски машиннаькъа магистралагIа лаьтта кIал гIолла йоккхий сооруженеш ергйолаш я, царех ши тоннель: Байкальски — 6,7 км, Северо - Муйски — 15,3 км. йIаьха а йолаш. ТIехьараяр мехка эггара йIаьхагIа хургья.

СССР шерра метрополитенаш хьалъеш болча советски специалисташа лоархIам болаш гIо а технически новкъостал а ду Польшерча, Болгарерча, Вегрерча, Чехословакерча, Югославерча, Индерча, шоай коллегашта.

Будапештеи Прагеи бахача наха чIоагIа баркал йоах советски специалисташа дакъа а лоацаш технически новкъостал а деш лаьтта кIал гIолла хьалхаба линеш яхкарах 1974 шера августе СССР-еи ПНР-еи арахьарча торговле объединенешта юкъе контакт оттаяьй 24 км йIаьха йолча Варшавски метро хьалхарара аргIа хьалъярца ювзаенна. Вай специалисташа шоай коллегашта консультацеш тергъя, эшаш йола оборудовании аьшкабетонни изделеши хьаеш йола заводаш йовзийтаргья. Польски метростроителашка дIаеннай чоеи аьшкабетонни тюбингаш хьаяра йола технически документаци. Польски метрополитена дIайохьийтаргья Мытищински машинашъеча заводе хьаяь кердача моделех йола вагонаш. Варшавски метро болх бе йолалургья 1980 шера.

ТIехь-тIехьагIа кхоталуш доагIа советскии болгарскии метростроителаша цхьана къахьегара гIулакхаш. 1973-1974 шерашка массехказа СССР консультацешка баькха хиннаб болгарски инженераш. 10,5 км. йола Софийски метро хьалхарча диаметра проект кийчъеча хана «Софпроект» специалисташа шерра пайда ийцар советски специалистий опытах. Метро хьалъяра оттаьча соглашенегIа Софийски метрополитена хьалхара аргIа болх бе йоланла езаш я 1981 шера.

МИНКОВ Владимир. АПН корреспондент.

Хи тIа гIолла лела электростанци

«Северное сияние» яхача Тюменски судостроителаша хьаяьча хи тIа гIолла лелача электростанце новкъостал ду мехка къилбаседера районаш караерзае. Царех кхаьнне энерги тел Якутерча доаккхача моттигашта, Печора города, Билибински атомаи электростанци хьалъеча.

«Северное сияние» яха йиъ-лагIа станци болх беш хургья Чукотски ахгIайрен йистошкарча Шмидта мыса юхе. Цо электроэнергии йIовхали тергья Полярни гонал арахьарча промышленни предприятештеи поселкаштеи.

Керда станци кердагIа йолча оборудованеца Iалашъяь а экономични а я, цун мощность 24 эзар киловатт я.

Станце экипаж 30 гаргга сагах латташ я. Царна болх бе а салаIа а дика хьалаш вIаштIехьдаьхад. Палуба тIа аравала ца везаш кема моллагIча помещене чу ваха йиш я. из чIоагIа атта гIулакх да Цельсе гIа 60 градусага кхоачаш шелал эттача хана.

Специалисташа яхачох «Северное сияние» яха хи тIа гIолла лела электростанци цунах тара йолаш доазол дехьа хьаярел толаш я.

СУРТА ТIА: «Северное сияние» яха хи тIа гIолла лела электростанци хьаяьй Тюменски кемаш деча заводе. СибрегIарча шин хи тIеи биъ форда тIеи гIолла 6 эзар километр никъ а беш ше даттаргйолча Чукоткерча Шмидта мысе яха езаш я из.

А. ПАШУКА сурт. (АПН).

КХЕТАМ ЛУР ДАИ НАНЕИ ДА

Обществана хьалхашкара шоай бехктокхам кхетабеш ба тха районера кердача интернациональни дезалашка вIашагIбетталуш бола нах. Цхьа масал доаладергда аз. 1959-ча шера комсомольски путевкагIа г. Семипалатинске машинникъ буллача балха вахар Дзейтов Мувса, Цига волаш йиэар цуна эрсий йоI Норенко Катя, Къонабараштa юкъе бIайха безам лотабелар. Кастта шоай вахар вIаши дувза лаьрхIар цар. Комсомольски хьоалчагIа долча вIашагIкхийтар цар новкъостий, бовза-беза нах.

ТIаккха шоаш къахьегаш хинна гIишло яь йистеяьча Мувсаси Катяси лаьрхIар М...сий да-нана дахача Яндаре цIабахка. «Мишта тIаэцаргьяхьогI со маьрцIаьша, фу аргдахьогI цар со бIаргаяйча», — яхаш дукха уйлаш йора Катяе наькъагIа йоагIаш. ХIаьта а шийна везаш волча сага цухьа уж уйлаш тоIIаяь чу а къайла, эхь хеташ Мувсай дай бахача коа яьлар Катя.

Кхетаде хала дац, моллагIболчар сашна цу дезала а шоай халонаш хинна хургйолга. Духхьашха Катяйна атта ладцар кердача дезалца дIаIама. Цхьабакъда Мувсай нана дог кIаьда, нах безаш саг хилар.

— Вайнаьха Iаьдалаш шоай белгалонаш йолаш да, — йоах тахан Екатерина Федоровна Дзейтовас. — Дуккха да царна юкъе массане а сий де мегаргдараш, вай дIахо а леладича дика дараш. Царех хет сона хьаша-да лархIар, воккхагIчунсий дар, паьха саг цIагIа чуваьлча ура а этта цунга моаршал хаттар, кхы дуккха дараш. Цхьадараштa раьза а яцар со. Дале а, юххьанца сай дар отаде гIертацар со. Тхоайла латга а дувлаш, цатоамаш хургдоацаш тхоай вахар вIаштIехьдаккха гIертар тхо. ХIаьта, сона хетачох, Мувсайцара са вахар дукхагIча даькъе чIоагIдеша дIаэттар цун нана тхо даьхача дика хеташ, тха шинне иразах дог лезаш хиларах.

ХIанз кхувш доагIаш ши бер а долаш дика бах ДзейтовгIар. Шаккхе а шоашта безача балхаш тIа ба, наха безаш а цар лоархIаш а ба.

Кхы цхьаькха а да цу дезала даь — Дзейтов Мувсай сий айдеш. Уж шоайла байзачул тIехьагIа Катяйна дегIа хала чIоагIа чов хилар. Цунна эггара чIоагIа дег тIара доагIа дош, гIо-новкъостал эшача цу халача деношка Мувсас цхьаь йистанзар Катя. Из меттара гIаттална цун эшачунга хьожаш дика хилар цуща Мувса.

Дезал, сона хетачох, ший тайпара зIамига паччахьалкхе я. Укхаза ца къоастадеш дац цхьаккха дош — экономически, политически, боахама дараш. ХIаьта цхьаккха мичав кхувш йоагIача тIехьенна хьалхара кхетам лур дезал болга ца ховш. Вай тахан царна беннача кхетамах тийша я вай кхоане.

Дукха ба из дизза кхета а деш шоай дезалашта ма-болггIа кхетам балара низ а хьинар а кхо ца ду дай-нанoй.

Царех ба, аргдар аз, Кироза цIерагIча колхоза парткома секретара Фаргиев МурцаIалий ШаьпаIий дезал а.

Ш. М. Фаргиев Ташкентски тIема училище деша ваьгIав. 1968-ча шера цо йистеяьккхай КПСС ЦК-ара Лакхера партийни школа. ХIаьта хIанз колхоза парткома керте латтача цо дукха теркам тIаухийт бахача наха, къаьстта кагирхошта интернациональнии атеистически кхетам балара.

Цу хьакъехьа ший низ дIакхоачар ду цун фусам - нанас эрсий мотти литератури хьехача Алмазова Iумара Iайшета а. Ше хьехача школе цо кулгалду гIалгIай меттала болх беча «Къона атеист» яхача кружока. Коллективе лоархIаш а сий деш а саг я нов. Алмазова.

Тха районе кIезига бац цу тайпара хьаьнала къахьегаш, шоашта а наха а накъабоалаш бола дика дезалаш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

Укх деношка Октябрьски районе Сийлахь - бокккача Дай-мехка тIем тIа байнача летчикий И. Гуринеи Н. Закревскеи кашамашка хьадийлад памятник. Шоаш лергболга ховш а йоагаш латта самолет города IотIа ца божийташ турпала байнача летчикашта памятник хьаделлача гулбеннабар тIемеи къахьегамеи ветеранаш, болхлой, дешархой, района общественность.

Памятник хьаделлара хетаьча митинге къамаьл дир 219-гIча авиадивизе ветерана И. С. Прямоносова, ший вешийна памятник оттадаьча ена хиннача йишас — Т. И. Закревскаяс.

СУРТА ТIА: И. Гуринаи Н. Закревскенеи памятник хьаделлача.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ШАХМАТНИ ТУРНИРАШ

Городской шахматни клуба дIайолаеннай республика кхалнаьха чемпионат. Хьалхарча разрядницас Шматова Лидас котало яьккхар Аптрахмановайгара. Гикало поселкерча хьехархочо В. Ереминас эшайир М. Локотецкая. Чемпионата доакъашхой шоайла шин круге ловза безаш ба.

Цунца цхьана дIайолаеннай маIача наха юкъера турнир а. Кандидатски балл яккхара яхь лоаттаеш ва 13 хьалхара разрядник.

Хьалхарча дийнахьа аьттув баьлар А. Мадалова («Спартак»), Л. Малахова («Динамо»), А. Загнетова («Буревестник» обществера).

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Буй Тхи Нга — кхалнаьха Союза сайгонски комитета председатель я. 1944 шера денз ший маьрца, хIанз ВРП РЮВ председатель волча Хюинь Тань Фатаца цхьана мохк мукъабоаккхаш лоаттабаьча къовсаме хьинаре дакъа лоацаш хиннай, хIаьта цкъа санна дукхаза набахтенашка а концлагерашка а нийсъеннай из.

А. Минеева сурт.
ТАСС фотохроника.

Хо дувцаш даь къамаьл

Жатец, Чехе къилбаседа-малхбузехьара къаьнара городок, хIанз чехословацки хон столица санна цIи хеза я. Города юккъерча майдан тIа парте Лоунски райкома инструктора Петер Вавржина хьахьекхар сога дунеи тIа эггара, цо яьхачох, зIамагIа дола хон кха:

— Дерригa а массехк квадратни метр мара дац. Эггара тIехьагIа — доесна долча хана — тханцига ишта оал хьувкъам чуийца балара цIейх — чуэцаргда оаха из.

Жатеца юххера наькъа бIоаххала хьалдоладенна бIарг ма-кхоачча гаьна долх лаьрхIа техача таьш тIа гIолла вхиь — ялх метр лакха урагIдахача хон мугIараш. Аз теркалдир хьувкъам сихбаь чуэца ха йоллашехьа а, кхашка нагахьа саг ца хилар.

— «Хо чуэцаш боахка боккхий нах» яха фильм дагадеха хургда хьона, — велакъежар Петер Вавржин. — Бакъда, цу хана нагахьа саг ца вусаш арабоалар берригa школьникаши студенташи — бIаь эзар. ХIанз —37 эзар зIамига саги йоIи, укх тIеххьарча шерашка хо дIадийна лаьттaш дукхагIа хиннадале а, чуийца даккха деза ха кхоалагIа дакъа лоаценнаале а. ХIанз итт даькъах ийс дакъа машинаша чуэц.

Кхы а нийсагIа цифрай цIераш яьхар сона «Злате удоли» («Дошо атагIе») яхача кооперативе эггара дикагIа уж йовзаргйолча саго — цун председатела Федор Провазника. «Хмела ордена рыцара» (из титул еннай цунна Францерча Жан Сансе институто дикагIа болча хо леладерх,цаI из хиларах тарра):

— 1972 шерралка хо тIадолаш 98 гектар яр тха. Из чуэца эзар совгIа саг эшар. ХIанз из тIадола лаьтта цкан ахаззен дукхагIа хиннад, хIаьта нах шозза кIезигагIа эш. Кулгашца беш боля болх лоадама бе ца безача баьккхаб хо чуэцача нийс машино. ХIанз комбайнаш тIа болх бе мара безац кагийча наьха.

КхоалагIа импровизированни къамаьл хилар са Жатеце юха кхаьчача, хо леладеча Iилматохкама институте.

— Хо, ховш ма-дарра, йий даккхарга йода керттера бедал я. Цун 95 процент хьувкъам йий деча заводаша чакхбоах. Юхедисар басараш, молхаш, косметика, ликераш... дарга дода.

Уж «тIеххьара даннеш» дага а йохийта, института директора Срп Антонина цун керттера декхараш а дийцар сона: Хон керда, лакха хьувкъам луш дола сорташ хьадар, агротехника эргаьккха тоаяр, хоня Iупал даран чуэцаран машинийн механизмайн комплексаш хьаяр, производства экономика эргаьккха тоаергйола Iилман рекомендацеш кийчъяр.

— Толаме дегIаух Советски Союзерча, ГДР-ерча, Польшерча, Венгрерча тха коллегашца цхьана леладу творчески гIулакхаш, — аьлар директора. — Опыт дIаIомае Монголерен Куберен хо лелабераш а ух тханцига. Диъ шу хьалхагIа Житомирски хо леладара Iилматохкама станцеца договор даьд оаха. Цхьайола проблемаш вIаши дага а дувлаш къестаю оаха, цхьаараш — оахош. Цул тIехьагIа дIа-юха хоам бу тохкамех хьахиннарий хьакъехьа. Тха болхлоша дакъа лаьцад СССР-ера хо чуэца ши пункт чехословацки техникаца кийчъеча. Тха институт ларде а оттаеш хьае лерхI СЭВ-а мехкий хо леладара дунеи халкъашта юкъера лаборатори. Цо йиш хулийтаргья Iилмахой низаш вIашагIтохен хо кхедара проблемаш кхы а пайданагIча тайпара къестаен.

А. ДИОРДИЕНКО.
АПН соб. корр.
Прага.

Пражски сильноточни электроника заводо ихе шера планагIа лаьрхIа социалистически мехкашта йола экспортни поставкаш толамца чакхъяьхай.

ХIанз предприяте коллектив Камски автомобильни завода кузнечно-прессови цеха лаьрхIа термически электронагревальнии оборудовани кийчъяра Советски Союзо даь доккха заказ кхоачашдеш я. Кхаь шера КамАЗ-е кхаьчай 150 миллион чехословацки крона маьха оборудовани.

Сурта тIа: КамАЗ-а доля заказ кхоачашдеча предприяте цехе.

ЧТК—АПН сурт.

БУВЗАМАШ ШЕРЛУШ ЛАТТ

СССР Лакхехьарча Совето ехарах официальни визитаца вайцига ена хиннай общинай палата спикер Джеймс Джером керте латта канадски парламентарей делегаци. Царех дукхагIбараш духхьашха баьхка хиннаб СССР.

ТIехь-тIехьагIа ше экономически дегIаахарга хьежжа йола моттиг дунеи тIа дIалаца гIерт Канада. Цунга бода никъ малагIа ба аьлча, мехка керте латтараштa хетачох, из ба хьалха мехка арахьа леладаьча политически харц гIулакхашта тIера а баьина, керда, тайп-тайпара бувзамаш лахарца болабала безар. Из никъ лаьцача Канадас деррагIа тIера Iобоаккхаш латт СССР-ца дIа-хьа гIулакхаш леладе новкъарлеш хиннача дIаяхача заман мухь. Вай корреспондентаца къамаьл деш доазол арахьарча политикаи оборонаи йолча парламентски комитета председатела М. Дюпрас аьлар:

— Укх тIеххьарча итт-шийтта шера вай мехкаша дIа-хьа леладу гIулакхаш дикка тоаденнад. Хоадам боллаш аьлча, сенах хоалу из? Массехк масал мара доаладергдац аз: Iилман техникаи, промышленноста, юрта боахама даькъе специалисташ дIа-хьа хувцилга тоаденнад вай. Тоъал дегIаенай шинна оагIорахьара еш йолча торговле объем. Канаде каст-кастабоагIа советски артисташи художественни коллективаши. Шоай аргIагIа тха культураи искусствам викалаш а халха хинначул каст-кастагIа хьоашалгIа аха баьинаб шун мехка. Теххьарча шерашка дIа-хьа леладеча Канадо-советски гIулакхашта юкъе боккха лоархIам болаш хилар премьер-министр Трюдо Советски Союзе ваха хилари СССР Министрий Совета Председатель Косыгин визитаца Канаде вари. Щеко яц, деррига дешаех вайна юкъе барт ца хиларах. из кхеталеш а да, паччахьалкхен устройствaш тайп-тайпара хилча тайп-тайпара хул къаьст-къаьста йола проблемаш кхоачашъяра наькъаш а. Керттердар фуд аьлча, из да дIахо йодача хана вайна юкъера гIулакхаш тоадалар шоана а тхона а ловш хилар.

М. Дюпера хетачох, советско-канадски торговли дегIаяра тоъал резерваш йолаш я.

— Хетаргахь, шун мехка бизнесмений йоккхий делегацеш дIа а ухийташ цига шун торгови викалаш цар тIайнбергболла гIулакхаш вIаштIехьдаккха деза: цо торо лургья вай шинна а оагIорахьара коммерчески торонаш дикагIа йовза. Хьалха се пилот хилара тарра, сона, масала, езаелар шун ЯК-40, цунга из хоза а хеташ со хьажар Канаде демонстрационни полеташ цо еча хана,—белгал дир канадски парламентарс.

ШоллагIча дунеи тIема доакъашхо хиннача М. Дюпра хьадагаух фашизмана духьала къовсам лоаттабаь шераш. Цун кабинета пенах хьалтеха доал цу шерашка даьккха сурт, цу тIа тIема летчика форма тIаювхаш ва из.

— Алхха машара фронте вай низаш вIашагIтехача фу дар? — аьлар М. Дюпрас ший къамаьл чакхдоалаш. — МассагIа проблема я дунеи тIа мехкаша дIа-хьа гIулакхаш леладар дIадехаш: гонахьара Iалама среда бIехъяр, экономически дегIаахар тайп-тайпара хилар, моцал...

Делегацеш каст-кастагIа дIа-хьа ахийта еза вай, цар вIашагIкхетар тайп-тайпарча боарам тIа а хургдолаш. Цу тайпа гIулакхаша торо лу паччахьалкхенаштен къамаштен юкъера гIулакхаш тоадалийта. Цудухьа Iалаьмате дика а хеташ пайда ийцар оаха СССР Лакхехьарча Совето шун мехка парламентски делегаци ейта яьина яьча приглашенех. Из визит чакхъяннaчул тIехьагIа тхо дог тийша да Советски коллегаш а тханцига хьоашалгIа боагIаргхиларах, хIаьта тIехьа тIайоагIача хана уж делегацеш каст-кастагIа дIа-хьа ихача дика хеташ а дар тхо.

А. ПАЛЛАДИН,
АПН соб. корр.
Оттава.

КУЛЬТУРА БОЛХЛОША—ЮРТА

Юрта бахача наха гIулакх дара лоархIамеча формаех да Нохч - ГIалгIай республикански краеведчески музея Iилман болхлоша чакхдоаха устни журналаш.

ХIара аьхки лекцешца республика юрта боахама къахьегамхой болча бахе хул музея болхлой. Укх шера а устни журналашца Веденски, Назрановски, Надтеречни, Ножай - Юртовски, ишта Нохч-ГIалгIайчен кхыча районашка хиннаб музея болхлой. Журнала чуйоагIаш я «Археологии дьи», «Нохч-гIалгIайчене ды хьахилара исторex», «Нохч-ГIалгIайче — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка» яха а ишта кхыйола а темаш.

Боккхача безамца ладувгIа колхозхоша, болхлоша Нохч-ГIалгIайчене ды хьахиларах, республика халкъа боахам дегIабарах, къахьегамхошта 9-гIа пятилетка кхоачашъеча карагIдаьннaчох дувцаш музея Iилма болхлоша Х. М. Мамаева, Л. Н. Коломацкаяс, Г. Т. Титовас, Р. П. Подунова, ишта кхычар ешача лекцешка.

И. БРАЖНИКОВА,
Нохч - ГIалгIай краеведчески музея йоккхагIйола Iилман болхло.

ФЕ ХИЛА

Укх шера бархI бетта хиннача аварешта анализ йича гучадоал тайп-тайпара наькъа бокъонаш телхаяра юкъе хьалхара моттиг автомобила сухал нормагIа йоагIачул дукха дукхагIа лакхъеш хиларо дIалацар. Цу бахьанах Нохч-ГIалгIайчен наькъашка 190 авари яьй, 53 саг вийнав, 234 сага тайп-тайпара човнаш яьй.

ШоллагIен кхоалагIен моттиг дIалоац хьалха йоагIача транспорта хьалхавалара бокъонаш телхаерашен, автомобилаш тIа багIIашехьа а корта бохабеш дола малараш меларашен.

Тевеш статистика яц из. Еце а, шоай доалахьа транспорт йолча а, паччахьалкхен транспорта тIа болх беча а водителаша наькъа бокъонаш телхаелга кIезиглуш дац.

Наькъа бокъоний 110 пункта тIа йоах: «Цхьатарра долла наькъаш вIашагIкхетача моттиге керттера боацача наькъагIа йоагIача транспортни средства водитель никъ бита декхарийла ва керттерча наькъагIа йоагIача транспорта, цу наькъаш тIара баьлча уж миччахьа болхе а.

ПАП-3 водитела М. Абдуева, из бокъо «йиц а ейна» Мира улицеи Револющe проспекти вIашагIкхетача геттара сиха воагIаш IотIехъялийтанзар Г-69 автомобиль. Шаккъа а автомобиль цига вIашагIкхетарах чIоагIа ехар. ХIаьта кхы а вогIа хила а тарлора: из авари городе центре, нах эггара дукхагIа хулача хилар.

Хьалхавала венна авари йиэ ший доалахьа автомобиль йолча И. Поздева, водитела В. Аидитова. Цу тайпара бокъо телхаярах кхо автомашина вIашагIкхийтар. Ше лозаваь ца Iеш, кхоккхе а машина ший чотах тоае езаргья Аидитова.

Водитель къаьстта фе хила веза лоаман наькъашкеи, нах дIа-хьа бугаши. Цхьабакъда из гIулакх шийх ца доаллилга гучадалийтар № 15 йолча молсовхоза водитела М. Асхабова: 13 саг чувагIа машина кхерамеча лоаман наькъагIа югаш ишта из ца хиларах авари хилар. Геттара хала човнаш хилар цхьан пассажира, лозабир вожаш а.

Хьалха санна дукха лозабу гIашлой. Из дукхагIча даькъе цар шоай бехкагIа хул. Черноречье яхача поселке яха М. Богданова корта бохабеш дола малар а менна йолаш трамвайна кIалъяхар. Автомобилаша лозабаьб гIашлой А. Лобова, Н. Дьяков, ишта кхыбараш а.

ДIадахача кIирагIа Нохч-ГIалгIайчен наькъашка 32 авари яьй, цхьа саг вийнаа, 44 сага човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

РЯЗАНСКИ КЪОНАЧА ЗРИТЕЛА ТЕАТР—ВАЙ ХЬАША

Селхан М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театре ший доттагIала гастролеш дIайолаяьй Рязански къонача зритела театро. Шоай гастролаш Б. Васильева «Спискаш тIа вацар» яхача спектаклаца дIайолаяьй хьашаша.

Рязанцаша грозненцашта гойтаргья советски писателий ворхI пьеса: В. Гольдфельда «Иван а Марья» а, С. Маршака «Циский цIа», А. Гайдара «РВС», А. Толстойя» Дошо дIоагIа», ишта кхыяраш.

Цул тIехьагIа 7-гIа октябрь кхаччалца республика районашка бахача наьха культурни хьашташ кхоачашдеш хургья театра творчески коллектив.

Р. ЯНДИЕВА.

ЕРРИГСОЮЗНИ ТУРНИР

ТIеххьарча хана вай республике шерра даьржад кIалтохаргах латара къовсам лоаттабелга. Шерра-шера дукхагIа хул цу спорта тайпаца дакъа лоацараш, тоалу спортсмений говзал.

Классически къовсам дIахо а республике дегIабоалабар духьа, кхы а дукхагIа нах цунна юкъеозар духьа, спортивни коллективай бувзамаш чIоагIдар духьа укх шера 26—28 сентябре город Грозне «Красный молот» завода спорта Дворце хургья граждански тIема турпалаш, Къилбасела Кавказе советски Iаьдал доаккхаш лаьттараш Н. Ф. Гикало, А. Д. Шерипов, Г. С. Ахриев дага лацара хетаяь классически къовсама Ерригсоюзни турнир. Вай республике боагIаргба Киргизски ССР-ра, Грузера, Иркутскера, Черсий-Балкхарошкахьара спортсменаш. Мехка тайп-тайпарча городашкара Советски Эскара викалаш.

Турнир торжественно хьаелларгья 26 сентябре 18 сахьат даьлча, цу дийнахьа спортсменаша зизаш дохкаргда Н. Гикало, А. Шерипова, Г. Ахриева памятника юхе.

Къовсаме котбаьннарашта призаши совгIаташи лургда.

М. МЕСТОЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР физкультураи спортеи комитета воккхагIа вола инструктор.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАДОЛАДЕННАД 1976-ча ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошьеча предприятешкарча, дешара заведнешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча. общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ шера —3 соми 12 кепиги.
ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 сентябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 10.15 — «Дунеи халкъий творчество». 10.45 — «Микалоюс Чюрленис а цун искусство а». Из ваь 100 шу дизарга. Вильнюсера передача. 14.00—«Iаьржалаьтта доацача зона горизонташ» яхача документальни фильмай программа. 14.40 — «Спортах йола беседаш». 15.10 — «Вайна Iалам довзаргда». 15.35 — Босбола телевидени. Маяковский. «Мала хургва?». 16.00 — Босбола телевидени. Культура московски паччахьалкхен института халкъа хора концерт. 16.30 — Шахматни школа. «Ловза болалурий класс». 17.00 — Босбола телевидени. «Iилманхочоа дош да». 17.15 — «Хьона къонал». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Хьа книжкай тархе тIа. Сулаев. «Чхара тIара пон». 18.25 — Бокоз. Телевидене Грозненски студе гойт «Сийрда яьнна лераш» яхача спектакла премьера (гIалгIай меттала). 19.05 — Босбола телевидени. «Партийни дешара шу долалуш». Передачана юкъе дакъа лоацаш ва КПСС Центральни Комитета пропаганда отдела сектора заведующи Дмитриев. 19.35 — Босбола телевидени. «Персональное дело» яхача телевизионни спектакла премьера. Автор Сутлобов. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Документальни экран. Передача дIахьу поэта Рождественске. 22.45 — Босбола телевидени. Иллеш доах Кирова (Болгария). Йистеяьлча кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.55 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.20 — Шостакович. «15 симфони». ДIалокх СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестро. Дирижер Шостакович. 19.05 — Литературни вIашагIкхетар (нохчий меттала).

26 сентябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Хьона, къонал». 10.15 — Босбола телевидени. «Персональное дело» яха телевизионни спектакль. Автор Суглобов. 14.05 — Босбола телевидени. Телевизионни документальни фильм. 14.25 — «Изобретатель». Передача дIахьу ВОИР-а центральни Совета председатела Сафонова. 14.55 — Босбола телевидени. Марш. «12 бутт». 15.25 — «Советски законий лардаш». 15.55 — Бераштa дола фильм. «Рыжик» яха художественни фильм. 17.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.40 — Къахьегамца сийдолаш ва саг. «Къахьегама сийлен» орден лелаю Ильичева а «Горец» яхача совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутат Умхаджиева а (нохчий меттала). 17.50 — 25 эзар тонн дуга чудара тIехьа. «Гудермесски совхоза дуга леладераш болча». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Тхо Байкало-Амурски машинникъ буллаш да». 18.45 — Босбола телевидени. «Илли-75». 19.10 — Босбола телевидени. «МугIарерча хIамах дола дувцар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 20.30 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» яхача Центральни стадионера трансляци. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Босбола телевидени. «Бенефис». Передача дIахьу РСФСР заслуженни артистка Голубкинас, дакъа лоацаш. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.20 — «КIирал панорама». 18.00 — Киножурнал. 18.10 — Шун книжкай тархе тIа. Дыхаев. Исаев «Октябро хьаяь пресса» (нохчий меттала). 18.20 — «ВIашагIкхетар» яха документальни фильм. 18.40 — Сатирически объектив.

РАДИО

25 СЕНТЯБРЬ

6.30 — Шекара свеклаш чуэца зеноош (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Вошал долча халкъий ашараш» яхача циклацара передача (гIалгIай меттала). 9.00 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 9.20 — Съездагара съездага. КПСС Сунженски райкома секретара Цуровай къамаьл (гIалгIай меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — «Яхь дIахьош керттера дар хьинаре къахьетар да» яха корреспонденция (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Экономически зиланей болхлой факультет (эрсий меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 16.50 — Парторганизацешкара отчеташи хоржамаши. Партийни организаце керттера теркам тIаухийт къахьегама дисциплинана (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

26 сентябрь

6.30 — «Фермай доакъарий индустри» яха корреспонденци (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Моттигера композитораш» яха передача (нохчий меттала). 9.00 — «ХьажкIаш лелаер» яха радиочерк (нохчий меттала). 9.15 — Ашаращцара нохч-гIалгIай поэзи. Чахкиева Саида дешайх дола илли. (гIалгIай меттала). 9.45 — Сход хиннай, хIаьта кхоачашдаьр фуд? (нохчий меттала). 16.00 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 16.35 — Советски эскара бIухой письмойх дола концерт (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 23—28, Грозне 25—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана кIезиг-дукха морхаш а йолаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 8—13, дийнахьа 23—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинарей ерей, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 6242.